

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Andra kammaren.

Nr 26.

Lördagen den 27 juni.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Upplästes två till kammaren inkomna sjukbetyg, så lydande:

Att riksdagsmannen Magnus Natanael Johansson i Västenhaga är av sjukdom (gallstenslidande) tillsvidare hindrad att delta i riksdagsarbetet, intygar

Växjö den 25 juni 1914.

Jelverton Tegner.

Leg. läk.

Att riksdagsmannen herr G. W. Sjöberg, Sköfde, på grund av njurstenskolik från och med denna dag tillsvidare är förhindrad att delta i riksdagens sammanträden intygar härmed

Stockholm den 26 Juni 1914.

N. Gårdlund.

Leg. läk.

§ 2.

Herr statsrådet *Broström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 153, angående riksdagens samtycke till antagande av ett utav svenska pansarbåtsföreningen gjort erbjudande av medel såsom bidrag till anskaffning av pansarbåtar;

nr 156, angående vissa engångskostnader för sjöförsvarets ordnande; och

nr 150, angående försäljning av förutvarande Västgöta-Dals regementes mötesplats Grunnebohed.

Nämnda propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 3.

Härefter upplästes två till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1914 den 26 juni sammanträdde kamrarnas valmän för att *Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 26. 1*

utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos, efter valförrättningens slut, rösterna hava utfallit sålunda:

herr häradshövdingen Ossian Berger..... 45 röster,

i följd varav herr häradshövdingen Ossian Berger blivt till riksdagens justitieombudsman utsedd.

G. F. Östberg.

Ax. Hedenlund.

E. Indebetou.

Jakob Pettersson.

År 1914 den 26 juni sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens justitieombudsman, i fall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av justitieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid justitieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos, efter valförrättningens slut, rösterna hava utfallit sålunda:

herr häradshövdingen Axel Reinhold Östergren 26 röster,
före statsrådet herr hovrättsrådet K. Stenström 19 »

i följd varav herr häradshövdingen Axel Reinhold Östergren blivt utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

G. F. Östberg.

Ax. Hedenlund.

E. Indebetou.

Jakob Pettersson.

Jämte det dessa protokoll lades till handlingarna, beslöt kamraren, att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av kamrarens protokoll underrättas om valen samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna avgiva förslag dels till förordnanden för de valde, dels till skrivelse till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till den paragraf, som därom borde i riksdagsbeslutet införas.

§ 4.

Föredrogos var för sig och hänvisades till särskilda utskottet nr 2 herr *Indebetous* på kammarens bord liggande motioner nr 224 och 225.

§ 5.

Vidare föredrogos, men blevo ånyo bordlagda lagutskottets utlåtande nr 7 och jordbruksutskottets utlåtanden nr 1—41.

§ 6.

Jordbruksutskottets memorial, nr 42, med överlämnande till riksdagen av förteckning över försålda kronoegendomar, som nu föredrogos, lades till handlingarna.

§ 7.

Härpå föredrogs, men bordlades åter jordbruksutskottets utlåtande nr 43.

§ 8.

Herr statsrådet *Linnér* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 155, angående anordnande av en statens vårdanstalt för alkoholist.

Denna proposition bordlades på begäran.

§ 9.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 5, i anledning av väckta motioner angående skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om utredning och förslag rörande åtgärder för underlättande av sprittillverkning utav sulfitindustriens avfallsprodukter m. m., blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Till avgörande förelåg härefter konstitutionsutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 49 § i lagen om val till riksdagen.

Ang. ändrad lydelse av 49 § i lagen om val till riksdagen.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 6, hade herr *Hansson* hemställt, att riksdagen måtte besluta, att § 49 i lagen om val till riksdagen av den 29 maj 1909 måtte få följande lydelse:

§ 49. En var, som anmäler sig till valet, erhåller vid valbordet ett valkuvert.

I vallokalen skola till — — — — —

Efter det valmannen — — — — —

Valet kan ock, därest å förut hållen kommunalstämma eller, där kommunen är delad i flera distrikt, å distriktstämma så beslutits, ske efter upprop.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr *Hansson*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Då jag är motionär, och då jag i den fråga här avses icke hyser samma åsikt som kammarens främsta utskott uti detta utlåtandet uttryckt, torde det ursäktas mig, om jag en stund begär att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för att uttala mina tankar.

Jag har i min motion påpekat, att vi i vårt land, förnämli-

Ang. ändrad
lydelse av 49
§ i lagen om
val till riks-
dagen.
(Forts.)

gast i Norrland, hava mycket stora kommuner, som utgöra ett valdistrikt. De hava icke velat dela sig i smärre distrikt, och därför kan man ju hava valdistrikt med cirka 1,000, 1,500, 2,000, ja till och med 3,000 röstberättigade. Alla dessa hava samma rätt att tränga sig fram till valbordet och rösta efter anmälan. Man förstår nog, hur det kan gå till, vilken olidlig trängsel det mångenstädes kan bli, då vallokalerna äro olämpligt små och man nog var och en vill fram och rösta så fort som möjligt, för att få återvända till sitt hem och sina sysslor.

Att vi hava rätt många sådana valdistrikt i vårt land, det visar oss statistiken för 1911, som säger, att i över 100 valdistrikt det är mer än 1,000 röstberättigade. Bara i Dalarna t. ex. hava vi icke mindre än 15 sådana valdistrikt; åtminstone hade vi det 1911. Om man då betänker, att i ett valdistrikt med över 1,000, ja ända till 3,000 valberättigade, längderna bli en hel liten bok på 50, 75, 100 och ändå flera sidor, så förstår man, vilket arbete det måste bli att ur dessa längder leta reda på varje person, som kommer och anmäler sig till att rösta.

Inom dessa i norra Sverige belägna valdistrikt är det dessutom, såsom jag i min motion säger, i många fall så, att valmännen, hava milslånga vägar till vallokalerna. För att bevisa detta skall jag bara ur statistiken påpeka, att enligt 1911 års valdistriktindelning Rättviks valdistrikt omfattade 1,009 kvadratkilometer, Orsa valdistrikt 1,783 kvadratkilometer samt Älvdalens valdistrikt 2,513 kvadratkilometer; och i Norrland hava vi ändå större valdistrikt. Valmännen hava därför i vanliga fall ofantligt långa vägar till vallokalerna, vilka merendels ligga i distriktets centrum.

Nu har man vid ett riksdagsmannaval, i många fall åtminstone, kommit denna långa väg fram till vallokalen för att avgiva sin röst. När man kommer dit, är den tränga lokalen redan besatt, och, för att kunna hålla någon ordning, har man måst bilda en lång kö därutanför. Jag gick i våras, då valen till majriksdagen ägde rum, förbi en vallokal i mitt valdistrikt, och jag såg då en sådan kö på 50, om icke 100 meter sträcka sig långt ut ifrån vallokalen.

Att man på detta sätt har tränga lokaler och långa vägar att komma fram till vallokalerna, att alla ha lika rätt att göra sig gällande vid valet, det har med sig, att det blir en olidlig trängsel och oreda, som rent av gränsar till det, som icke borde vara.

Ifrån ett valdistrikt hörde jag berättas, hurusom när dagen efter valet lokalen skulle städas, man bl. a. fann i själva ingången söndertrampade galoscher, delar av sönderbrutna paraplyer och käppar, t. o. m. en del skoklackar. Det visar, vilken trängsel det har måst vara. Men denna trängsel och denna oreda vid själva valet förorsakar, att många hellre stanna hemma än gå till ett sådant val, där de riskera att efter den långa vägen icke blott få stå i timtal, innan de få avgiva sin röst,

utan också att få vara med om allehanda obehag. Jag tror att häri ligger en orsak till, att vid valet 1911 endast ett mindretal av alla röstberättigade, 51,7 %, deltog i valet.

Nu vill jag i mitt förslag råda bot på detta. Jag begär, att i vallagen skall införas en paragraf, som säger, att kommunalstämma kan, om den så vill, på förhand besluta, att val skall ske efter upprop — jag menar då förnämligast efter byupprop. Det har nämligen visat sig, att om man får rösta på det sättet, det går lättare att tillfredsställa de röstande och i möjligaste mån åtminstone tillförsäkra alla lika rätt.

I ett visst valdistrikt började man valet med att lagenligt låta var och en som kom anmäla sig och rösta; men det blev en sådan olidlig trängsel, ett sådant hopande av människor omkring valbordet och en sådan oreda, att man, när man äntligen fick rast under valet, kom överens inom valnämnden om, att man, då valet skulle börja igen, icke skulle låta de röstande rösta efter anmälan, utan att man i stället skulle begagna sig av vad man kallar byupprop. Så skedde, och när jag sedan sade till ordföranden i valnämnden: men var det verkligen lagenligt att låta människorna rösta på det sättet? så förklarade han, och det under edlig bekräftelse till och med, att skulle valet ha fortgått som det börjat på valdagens morgon med röstning efter anmälan, så skulle man icke ha haft utsikt att inom rimlig tid medhinna valet, och det skulle dessutom, menade han, under hela tiden blivit mycket stor trängsel och oreda.

I min motion har jag sökt påvisa, att om denna metod med röstning efter byupprop finge bli lag, mycken tid skulle besparas ävensom mycket arbete särskilt för valnämnden, i all synnerhet dess ordförande, men också för de enskilda valmännen. Vallagens 53 § tillåter ju i alla fall de personer, som möjligen ej kunna infinna sig vid uppropet men senare komma tillstådes, att då avgiva sina röster; det heter nämligen i denna paragraf, att de valmän, som vid det klockslag, då uppehåll i valet göres eller valet skall sluta, äro tillstådes i vallokalen eller, om utrymme där saknas, å anvisad plats därtill men ej då hunnit deltaga i valet, äga rätt att avlämna sina valsedlar. Därför har man här och även i en del andra större valdistrikt, fastän lagen icke nämner något om den saken, begagnat sig av den metoden, att valnämnden före valet genom affischer tillkännagivit: den och den timmen börjar valet, början göres med den byn eller det samhället inom valdistriktet, vid nästa timmes början blir det den byn eller det samhället, sedan har man på detta sätt gått igenom hela vallängden. När då massorna kommit till vallokalen, hava de röstande reda på ungefär hur lång tid det tager, innan de skola infinna sig vid valbordet. Under denna tid ha de tillfälle att gruppera sig, så att röstande från samma by eller samma område kunna avge sina röster i ett sammanhang. Genom denna anordning besparas valnämnden det dryga arbetet med att leta igenom de många sidorna efter namnen.

Ang. ändrad lydelse av 49 § i lagen om val till riksdagen.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av 49
§ i lagen om
val till riks-
dagen.

(Forts.)

Detta tillvägagångssätt har nu så att säga vuxit sig in hos många, och man kan icke förlika sig med tanken, att man skulle låta val ske på sätt lagen föreskriver med röstning efter anmälan.

Angående detta röstningssätt tillämpat på kyrkostämman uttalade sig konstitutionsutskottet i sitt under januaririksdagen avgivna utlåtande nr 4 på följande sätt: »Röstning efter upp-rop har i allmänhet ansetts bidra till upprätthållande av ordning och reda, och något skäl att frångå denna princip har därför icke förefunnits vid vanliga stämmoförrättningar.» Med avseende å metoden med byupprop säger utskottet, att den medför påtagliga fördelar.

Emellertid har utskottet, när det gäller riksdagsmannaval, icke samma mening. Man kan för att någorlunda i ett sammanhang påpeka de skäl, utskottet haft för avslag, säga att de väsentligen äro tre.

Det första skälet finner man på sid. 2 i utlåtandet rad 6, rad 20 och rad 23. Å raden 6 säger utskottet, att motionärens förslag endast avser förhållandena på landsbygden, å raden 20, att ifall det föreslagna omröstningssättet bleve medgivet, det endast i sällsynta undantagsfall skulle förekomma, å raden 23 låter utskottet förstå, att reformen, ifall den blir genomförd, skall få ett ringa praktiskt värde.

Med avseende å dessa saker vill jag först säga, att jag i min motion erkänt, att den påtalade reformen skulle gälla förnämligast landsbygden. Kanske det ändå, mina herrar, kunde vara litet klokskap i att även räkna med landsbygden, när det gäller denna fråga likasom när det gäller andra. Det är ju ändå enligt statistiken ca 75 % av vårt folk, som bygga och bo på landsbygden. Men då det heter, att det bleve bara i sällsynta undantagsfall detta omröstningssätt skulle förekomma, och att det bleve av praktiskt ringa värde, ville jag fråga: hur vet man det inom utskottet, hur kan man bevisa det? Det är ju sant, att det är bara omkring 100 valdistrikt, som ha en valmanskår av över 1,000 personer. Men vad är anledningen till att vi ha proportionellt valsätt i vårt land? Vilken är grundtanken i proportionalismen? Är den icke detta, att man vill gentemot majoriteten tillförsäkra minoriteten rätt att också göra sig gällande. Om detta gäller i andra fall, skulle jag vilja säga: männe det icke kunde få gälla även i detta fall, då det är endast några få valdistrikt, som kunde ha nytta av en sådan reform som den min motion avser. Kunna vi då icke låta denna lilla minoritet få den hjälp den önskar och anser sig behöva.

Det andra skälet för avslag i utskottets motivering är det, enligt vad utskottet säger, att det icke är, som jag i motionen sökt göra gällande, en viss likhet mellan valen till landsting och valen till riksdagens andra kammare. Det är, menar utskottet, en väsentligt stor skillnad, och jag medgiver, att det är så. Det är t. ex. icke samma ordförande, som leder val till landsting och val till andra kammaren; det är icke heller samma valnämnder,

icke samma vallängder, och man följer icke samma röstgrunder vid de båda valen. Detta är allt mycket riktigt och sant, men jag förstår i alla fall icke, varför man skall göra så stor skillnad här emellan kommunala val och val till riksdagens andra kammare. I det stora hela är det väl vid de olika valen ändå samma människor som rösta, fast det ju härvidlag måste medgivas, att när det gäller kommunala val, rösträtten sträcker sig längre nedåt, till de yngre. Men ändå vill jag bestämt påstå, och jag tror att jag har rätt i det påståendet, att det är väsentligen samma folk, som rösta, både vid det ena och vid det andra tillfället. Har man icke politisk rösträtt, torde det sättas i fråga, huruvida man har någon kommunal. För övrigt vill jag säga, att de längder, som man röstar efter vid val till riksdagens andra kammare, dock faktiskt äro grundade på de vallängder, som användas vid de kommunala valen. Jag kan dessutom säga, att de, som tillhöra den kommunala majoriteten, också äro att finna i majoriteten bland de politiskt röstberättigade.

Det tredje skälet för avslag är vad utskottet säger i slutet av motiveringen, att man kan avhjälpa de olägenheter, jag i min motion påpekat, därigenom att man uppställer röstlängderna mera praktiskt. Hur det skall gå till torde nog vara en fråga, som ej är så lätt att avgöra; någon anvisning ha vi icke heller fått. Det är nog icke så lätt att åstadkomma en sådan mera praktisk uppläggning av röstlängden, när den svållt ut till en bok på 50, 75 eller 100 sidor, ibland mer. Men man föreslår något annat: man skall bilda smärre valdistrikt. Nåja, det kan vara en tanke, och jag vågar tro, att detta är fullkomligt riktigt så långt det är möjligt. Ty om det proportionella valsättet måste man väl ändå säga, att skall det verka rättvist och riktigt och vara proportionellt, så måste det vara mycket stora valkretsar men å andra sidan mycket små valdistrikt, där varje röstberättigad har tillfälle att komma med och att på sitt sätt kunna göra sig gällande. Man ser av statistiken att i t. ex. ett valdistrikt, Valdshults i Jönköpings läns västra valkrets, med endast 52 valmän, de röstande utgjorde 90,4 % av de vid valen till andra kammaren 1911 röstberättigade, medan däremot de röstande i valdistrikt uppe i Norrland, där avstånden äro stora och man har svårt att komma till vallokaler, utgjort endast 6—7 % av de röstberättigade, i vissa fall ändå mindre.

Nu måste jag säga, och herrarna få ursäkt mig, att jag förstår mig bra litet på logik. Det är ju ej så mycket att undra på, då jag ju är en enkel lantman. Men jag tycker i alla fall, att det här börjar brista något även i utskottets logik. Utskottet har förut uttalat, att man icke skulle giva kommunalstämma någon befogenhet vid val till andra kammaren. Men hur hänger det tillsammans med § 20 i vallagen, där det beträffande delning av valdistrikt är stadgat, att enskilda motionärer ha rätt att väcka förslag om sådan delning, varom framställning skall

*Ang. ändrad
lydelse av 49
§ i lagen om
val till riks-
dagen.
(Forts.)*

Ang. ändrad
lydelse av 49
§ i lagen om
val till riks-
dagen.

(Forts.)

göras till Konungens befallningshavande, men Konungens befallningshavande får icke utan kommunalstämmans hörande bevilja sådan anhållan. Här måste man i alla fall låta kommunalstämman få göra sig gällande, det hjälper icke. Men utskottet vill icke gå med på att ge kommunalstämman den befogenhet jag hemställt om. Jag kan nu icke förstå, varför det skulle vara farligare att låta kommunalstämman avgöra, om det skall röstas efter anmälan eller efter upprop, än att besluta om delning av valdistrikt. Jag tycker icke, att det går riktigt ihop här.

För övrigt vill jag säga, att det icke på alla platser anses lämpligt, att dela valdistrikt. Det fordras utav de funktionärer, som skola tjänstgöra vid valen, åtskilliga förutsättningar, för att hela valresultatet ej skall förfelas. Jag vet av egen erfarenhet, att man på många håll är rädd för, att sådana förutsättningar icke skola finnas hos dessa funktionärer. Det vill med andra ord säga, att det kan vara svårt att få lämplig ordförande, vice ordförande och även andra valnämndsledamöter till så stort antal små valdistrikt som önskas.

Sedan är det andra synpunkter, som här böra tagas med. Vi hava överallt s. k. kommunalpampar, varför icke säga bypampar, personer som genom sin överlägsenhet på det ena eller det andra området äro i den ställningen att, om de vilja eller icke vilja det, dock mycket stor hänsyn tages till deras önskemål och tankar i både det ena och det andra avseendet. Jag vet, att redan nu finnas platser i vårt land, där man måste säga och säger offentligt: vi våga icke rösta på det eller det sättet, ty det skulle kunna ha med sig att den mannen, som vill att vi skola rösta på annat sätt, en vacker dag tager detta handlingssätt såsom riktat mot honom och därför hämnas på oss. Ja, sådant har man hört. Man har fruktat för att det skulle ha åtskilliga obehag med sig, och att valet icke skulle få utövas fritt och otvunget, såsom man vill ha det och såsom det rätteligen bör vara. Och jag skulle nästan vilja fråga: varför har utskottet avstyrkt min motion, har icke även därvidlag möjligtvis någon sådan fruktan funnits för att min motion skulle kunna ha med sig någon vridning i det ena eller andra avseendet, som kunde komma saken att gå ur de gamla gängorna och in i nya spår?

Jag vågar fortfarande tro, att mitt förslag i detta hänseende bjuder något att tänka på, och då nu utskottet i sin motivering säger, att det har så ringa praktiskt värde och, därest det bleve lagstadgat, endast i sällsynta undantagsfall skulle komma till användning, synes det, som om det icke skulle kunna vara något så synnerligen farligt att gå med på mitt förslag. Det är ju blott ett alternativ, som de ha rätt att välja, vilka anse den föreslagna anordningen vara bättre än den, som nu tillämpas.

Det förekommer åtskilliga uttryck i utskottets utlåtande,

som jag icke kan låta passera oanmärkta. Det talas om, att valen enligt mitt förslag skulle ske i enlighet med en oberoende av den enskilda valmannens önskan förut uppgjord plan. Såsom synes, tages här hänsyn till den enskilde valmannens önskan. Jag måste säga, att jag är rädd för att utskottets stadsrepresentanter härvidlag mera ha tänkt på förhållandena sådana de teoretiserat fram dem än på förhållandena, sådana de te sig, såsom man säger i riksdagen, i det levande livet ute i världen.

Ang. ändrad lydelse av 49 § i lagen om val till riksdagen.
(Forts.)

Kommer man icke i rätt tid fram till vallokalen, har man endast två saker att välja på, antingen att gå ifrån hela obehaget och låta det bli hur som helst, eller också ställa sig i kön och bida den stund, då man själv blir i tillfälle att avgiva sin röst. Jag tror sålunda icke, att utskottets ledamöter i allmänhet ha praktisk erfarenhet om vad jag här talar om — och det är ju heller icke att begära — och mot dess uttalande 'har jag sålunda med all rätt ställt andra erfarenheter, som ovillkorligen härvidlag måste vara avgörande.

Vidare talas det om, att den anordning, jag nu förordar, skulle vara ägnad att försinka och bringa oreda i valförrättningen och sålunda hindra valets fortgång, i stället för att påskynda och underlätta densamma. Även härom vill jag säga, att det kanske kan vara så i teorien, men i praktiken ställer det sig helt annorlunda.

Jag vill, herr talman, härmed hava sagt, att jag icke kan godkänna utskottets motivering för avslag. Jag tycker, att utskottet icke framburit så tungt vägande skäl, som jag hade väntat av utskottet, och på grund därav tager jag mig friheten, om jag också icke har några förutsättningar att lyckas driva min vilja igenom, att yrka bifall till motionen och avslag på utskottets hemställan.

Vidare yttrade:

Herr E d é n: Herr talman! När motionären nu yrkat bifall till sin motion, torde det vara nödvändigt, att jag först och främst visar att, såvitt jag kan förstå, det bör vara fullkomligt omöjligt för andra kammaren att ansluta sig till detta hans yrkande. Motionen går nämligen icke ut blott på att bereda möjlighet att verkställa valen till andra kammaren efter upprop, utan motionen går också ut på att reglera, huru ett beslut om sådan omröstning efter upprop skall fattas — vilken reglering ju är nödvändig — och motionärens förslag i denna del är alldeles oantagligt. Motionären yrkar, att ett sådant beslut skall fattas antingen på kommunalstämma eller, där kommunen är delad i flera valdistrikt, på distriktstämma. Redan denna formulering gör det, säger jag, alldeles omöjligt att godtaga motionen. Det kan i och för sig vara riktigt tänkt av motionären, att man skulle i ett sådant fall böra hänskjuta avgörandet icke blott till en kommun utan också till ett valdistrikt inom en kommun, om denna är indelad

Ang. ändrad
lydelse av 49
§ i lagen om
val till riks-
dagen.

(Forts.)

i flera distrikt; därför har motionären fört in distriktstämman såsom beslutande. Men hela detta begrepp distriktstämma existerar icke alls för sådana avgöranden, som här skulle vara i fråga. Distriktstämman är en institution, som kommit till utslutande för val till landsting och kommunalfullmäktige, som endast fungerar vid dessa val och som överhuvudtaget aldrig sammanträder annat än vid dessa val. Då är det ju alldeles omöjligt att lägga på en sådan distriktstämma att fatta något beslut om valen till riksdagens andra kammare. Det finnes ingen sådan distriktstämma, som kan fatta dylika beslut. Det är sålunda redan av denna formella grund klart, att motionen omöjligen kan bifallas.

Vad åter angår själva grundtanken i motionen, så hade det ju kunnat åtminstone låta tänka sig, att man hade gått motionärens yrkande till mötes genom att förorda en skrivelse till Kungl. Maj:t i motionens syfte. Jag kan gärna nämna, att denna möjlighet har varit på tal inom konstitutionsutskottet. När vi emellertid icke ansett oss kunna gå motionären till mötes ens i detta hänseende, så beror det därpå, att även ifall man går på den vägen, man stöter på synnerligen stora svårigheter, som åtminstone konstitutionsutskottet för sin del icke nu har kunnat komma över. Motionären skall icke alls tro, såsom han tycktes vilja göra gällande i sitt anförande, att utskottets beslut i denna fråga har dikterats blott av utskottets stadsrepresentanter. Det är visst icke fallet. I utskottet sitter ett betydande antal representanter även för landsbygden, och även de ha varit fullt på det klara med, att det är så stora svårigheter förenade med den föreslagna anordningen, att de icke vågat giva sig in på den.

Motionären har nu utförligt sökt utveckla de fördelar, som skulle följa, om man ginge in på hans motions grundtanke. Jag skall icke följa efter honom i detaljer, utan blott hålla mig till ett par huvudsaker.

Det är ett faktum, att när man införde omröstning efter anmälan vid riksdagsmannaval, så ansågs det vara ett mycket stort framsteg och en given förbättring för valmännens rätt att deltaga i valet. Man ansåg, att endast på det sättet skulle det sörjas för att full rättvisa vederforens de olika valmännen, i det att var och en fick rösta allteftersom han infann sig och ställde sig i kön, om sådan uppkommit. Man frångick då med berätt mod den gamla omröstningen efter upprop, som funnits i fråga om kommunala avgöranden, och detta särskilt därför att antalet närvarande vid ett riksdagsmannaval är så mycket större än vid ett kommunalt avgörande.

Nu menar emellertid motionären, att det i undantagsfall — han erkänner själv att det skulle vara undantagsfall — dock skulle kunna bli en förbättring, ifall omröstningen kunde ske efter upprop. Jag vill erkänna, att jag personligen härom saknar all erfarenhet, men icke någon medlem av utskottet, vare sig från stad eller land, har kunnat gå in på att detta skulle vara någon förbättring. Inom utskottet har man, såsom av utlåtandet framgår, resonerat som så, att detta röstande efter upprop blir en förbättring endast och allenast i det fall, att de röstgäande inställa sig så, att de verkligen passa på vid

uppropet. Om de icke göra det, måste de i alla fall, såsom också motionären har önskat, förbehållas rätten att rösta, sedan uppropet är slut, och därav följer, att då uppstår på nytt den där kön, som man vill komma ifrån. Med andra ord, för alla dem, som icke lyckas avpassa sin inställelse vid valförrättningen så, att de komma just i det ögonblick, då deras by eller rote uppropas, för alla dem kan väntan bli mycket längre än den blir, om de få rösta efter anmälan, ty i förra fallet måste de vänta ända till dess hela vallängden blivit genomgången med upprop efter byarna. Det är icke möjligt att förfara på annat sätt. Man kan nämligen icke blanda dessa principer, omröstning efter anmälan och omröstning efter upprop, så, att man visserligen tager uppsprosröstandet som grund, men låter några sticka in sig emellan uppropen efter byar eller rotar. Det bleve ju ingen ordning och skulle lämna alldeles för stort spelrum åt godtycket hos valförrättaren. Därför måste det bli så, som jag sade, och därav kan följa mycket längre väntan än som nu någonsin kommer i fråga.

Vi ha sålunda icke kunnat finna annat än att den anordning, som motionären här föreslår, om den också möjligen skulle kunna i något enstaka fall, nämligen där de röstberättigade inställa sig så, att de passa på när deras byar ropas, medföra vissa fördelar, likväl för de allra flesta fall blott åstadkommer ökade svårigheter, och därför har utskottet icke kunnat tillstyrka riksdagen att taga något initiativ i den föreslagna riktningen. Det är på denna huvudgrund utskottet har ställt sig avvisande mot motionens tanke.

När därtill kommer, att det efter utskottets mening skulle bli synnerligen svårt att på ett rättvist och lämpligt sätt anordna själva rätten att fatta beslut om ett dylikt uppsprosförfarande, så har detta för utskottet blivit ett andra skäl att icke gå med på motionen. Det är ju nämligen så, att dylika ärenden böra avgöras av samma personer, som de, vilkas rösträtt det gäller. Det vill säga, skulle det vara så, att man ville införa möjlighet att rösta efter upprop, då borde beslut om en sådan omröstning fattas av de vid riksdagsmannaval röstberättigade. Men det är icke möjligt att konstituera en församling, som innesluter dessa vid riksdagsmannaval röstberättigade. En sådan församling är icke kommunalstämman, som ju innesluter endast de kommunalt röstberättigade. Det kan hända, att om kommunalstämman fattar beslut om röstning efter upprop, detta strider mot det stora flertalets av valmännen önskningsar och icke alls är den ordning de vilja ha. Det är detta, som ligger i det skäl för avslag, som utskottet anfört i det senare stycket. Det är icke alls någon formell synpunkt, utan en reel och en efter vårt förmenande mycket vägande sådan. Väsentligt annorlunda ställer det sig vid röstning till landstingsmannaval. Då äro de röstberättigade endast kommunalt röstberättigade, och då är det tillbörligt, att de avgöra saken. Men det är icke förhållandet vid riksdagsmannaval.

Vad motionären för övrigt anför angående svårigheten att indela kommunerna i valdistrikt, kan ju icke ge anledning till annan anmärkning än den, att om ock sådana svårigheter finnas, så har motionären själv erkänt, att det är den vägen man bör gå. Och jag för

Ang. ändrad lydelse av 49 § i lagen om val till riksdagen.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av 49
§ i lagen om
val till riks-
dagen.

(Forts.)

min del har mycket svårt att finna, att motionären anfört några skäl mot att gå den vägen. Icke kan det väl ändå vara skäl mot en indelning i valdistrikt, att det finnes, vad motionären nyss nämnde, kommunalpampar och bypampar, som icke vilja vara med om en sådan indelning. Mig förefaller det snarare vara så, att finnes det bypampar, skulle de vara mycket belättna med en indelning i valdistrikt, ty det blir då tillfälle för så mycket flera pampar att sitta med i valledningen. Hela anordningen med valdistrikt är tillkommen för att förhindra trängsel och oreda vid valförrättningarna. Det måste ankomma på varje kommun att försöka genomföra den anordningen efter bästa möjlighet. Utskottet har icke kunnat finna skäl till annat än att låta kommunerna fortgå på den vägen och använda denna möjlighet, och utskottet har icke velat ge sig in på en så ytterst osäker och till sina verkningar tvivelaktig åtgärd, som den motionären föreslagit.

Jag slutar med att upprepa, vad jag yttrade i början: utskottet har icke alls varit på något vis motvilligt stämt mot motionen i och för sig. Utskottet har efter bästa förmåga försökt att sätta sig in i de möjligheter, som kunde finnas att gå motionären till mötes. Men de möjligheterna ha befunnits vara så svaga, och svårigheterna att upptaga motionärens tanke ha varit så stora, att utskottet för sin del icke kunnat göra annat än att stanna vid yrkande om avslag. Skulle genom de val, som nu förestå till andra kammaren, förnyad och bättre bestyrkt erfarenhet komma fram om att det *verkligen* finnes behov av en sådan ordning med röstning efter upprop i något undantagsfall, kan saken tagas upp till övervägande på nytt. Men då måste den nog komma fram väsentligt bättre förberedd än nu, och den blivande motionären måste i så fall försöka att peka på någon rimlig utväg att ordna förhållandet mellan de olika omröstningsformerna och icke överlämna det bara åt utskottet, som icke kunnat finna någon sådan utväg.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Leander: Om icke diskussion uppstått angående föreliggande fråga, skulle jag naturligtvis icke börjat någon sådan, men då i alla fall diskussion kommit i gång, anser jag mig böra meddela, att jag inom utskottet yrkat på skrivelse till Kungl. Maj:t i motionens syfte. Min mening hade varit att reservera mig till förmån för en dylik skrivelse, men då jag av en tillfällighet icke var närvarande i utskottet vid utlåtandets justering, kom jag icke att fullfölja denna min föresats.

Emellertid har motionären erinrat om, att i första kammaren väcktes motion vid januaririksdagen av herr Gelotte, att å kommunal- eller kyrkostämman omröstning efter anmälan skulle kunna försiggå — och sålunda icke blott efter upprop —, därest stämman i förväg fattat beslut härom. Då framhöll utskottet fördelen av att använda metoden att rösta efter upprop såsom den enda riktiga och kunde på grund därav icke yrka

bifall till motionen. Utskottet menade nämligen, att genom röstning efter upprop åstadkoms bättre reda och ordning än genom röstning efter anmälan. Det hindrar icke, att utskottet nu lika gladeligt pläderar för, att röstning efter anmälan är den enda riktiga formen, och därför icke vill vara med om röstning efter upprop vid riksdagsmannaval. Man kan ju säga, att det är skillnad mellan kommunala och riksdagsmannaval. Utskottet framhåller också, att det är en väsentlig skillnad mellan landstingsmannaval och riksdagsmannaval. Men tar man hänsyn endast till valproceduren, varom här är fråga, är det ganska svårt att upptäcka någon så väsentlig skillnad, och är det tillåtet att vid landstingsmannaval omröstning äger rum efter upprop, kan jag icke se någon fara i att lämna samma tillstånd även vid riksdagsmannaval. Jag sökte framhålla denna synpunkt, när herr Gelottes motioner behandlades här i kammaren, och jag hyser ännu samma uppfattning.

Nu har emellertid utskottets ärade ordförande framhållit, vad även utskottet självt säger i sitt utlåtande, att det kunde uppkomma oegentligheter därigenom, att alla kommunalt röstberättigade personer, men icke sådana politiskt röstberättigade, som sakna kommunal rösträtt, skulle äga att deltaga i beslut om denna fråga. Jag tror dock icke precis, att kommunalstämman, som motionären tänkt sig, behövde fatta beslut därom, utan det kunde ske vid en sammankomst, där alla politiskt röstberättigade deltog. Det skulle exempelvis kunna ske inför valnämndens ordförande någon tid före valet, ifall ett visst antal röstberättigade därom gjorde framställning. Jag menar, att man tryggt kan överlåta åt vederbörande röstberättigade inom distriktet att själv avgöra, huruvida de ville använda det ena eller det andra omröstnings sättet. Denna frihet skulle icke medföra den ringaste risk utan tvärtom vara till fördel för sådana valdistrikt, som motionären omnämnde i sitt anförande.

Nu kan jag emellertid icke biträda motionärens yrkande, då detta går ut på rent bifall till hans motion, sådan den föreligger. Hade han i stället yrkat på skrivelse i motionens syfte, då hade jag kunnat förena mig med honom. Dock har jag velat uttala mina sympatier för motionen. Jag tror, att det ligger en sund och praktisk tanke i densamma.

Herr vice talmannen D. P e r s s o n : Motionären har framhållit åtskilliga skäl, som tala för hans motion, men under det motionären talade om vissa möjligheter för att underlätta rätten för valmännen att utöva sin rösträtt, så utövade kammarens ledamöter sin rösträtt i så hög grad här, att det icke var många, som uppfattade motionärens anförande. Emellertid har han givit skäl för sitt i motionen framlagda förslag. Jag medger, att vissa svårigheter kunna möta, och att herr Edén har tämligen rätt i, att man icke gärna kan bifalla motionärens förslag sådant det föreligger, detta av rent formella skäl. Men jag får

*Ang. ändrad
lydelse av 49
§ i lagen om
val till riksdagen.*

(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av 49
§ i lagen om
val till riks-
dagen.

(Forts.)

säga, att om utskottet velat tillmötesgå motionärens framställning, hade det stått öppet för utskottet att förordna en skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet, som också herr Edén omnämnde, att man kunnat göra. Men det synes mig, som om utskottet icke synnerligen mycket forskat efter möjligheter att tillmötesgå motionärens önskningsar, utan fastmera synes utskottet ha lagt an på att finna skäl mot bifall till framställningen.

Nu framhöll herr Edén, att då man införde omröstning efter anmälan, ansåg man detta vara ett framsteg. Ja, visserligen. Det är alldeles riktigt, att det var ett framsteg i vissa avseenden och för vissa kategorier av valmän, och jag skulle icke vilja ha bort denna rätt att rösta efter anmälan, men det ligger icke heller i motionärens förslag, utan motionären vill bara, att det skall beredas möjlighet att begagna sig av även ett annat sätt, nämligen röstning efter upprop. Ett sådant sätt har i långliga tider, över 50 år, tillämpats och visat sig vara mycket praktiskt på landsbygden, och jag kan försäkra, att om utskottets ärade ledamöter ville besöka Leksand vid ett riksdagsmannaval — där finnas 2,500 politiskt röstberättigade — och försöka sig på de båda omröstningssätten, nämligen att följa vallagens bestämmelser eller den gamla ordningsföljden, skulle utskottets ledamöter bli övertygade om, att här är en reform, som det vore nödigt och nyttigt att få genomförd. Vi ha sökt följa vallagens bestämmelser, ty vi äro ett laglydigt folk, så långt det räcker förstås. Men finna vi bestämmelserna omöjliga, söka vi andra utvägar utan att egentligen begå något lagbrott. Vi ha nödgats låta den gamla ordningen bli gällande. Vi ha försökt att före gudstjänstens början låta valmännen gå fram och rösta i den ordning de komma och således följa vallagens bestämmelser stricte, men det har uppstått en oerhörd trängsel. Att slå i en stor vallängd tar sådan tid, att det går mera än fyra gånger fortare att förrätta valet efter upprop. Vi ha ordnat det så, att vi gått efter den kommunala röstlängden, där byarna komma i efter gammalt bestämd geografisk ordning, vilket valmännen känna till förut. Folk vet, vilka byar det är, som börja, och det förekommer aldrig trängsel, när denna ordning följes. Detta har varit ett praktiskt sätt att förekomma trängsel, och ingens rätt har blivit förnärmat. Däremot om valen ske efter upprop, tränga sig alla fram, och de, som bo närmast till i kyrkbyn, där valet vanligen försiggår, äro nog på sin vakt, men de, som ha långa vägar att gå, en eller två mil och mera, kunna få vänta tills sena kvällen, ty de äro vanligtvis de mera blygsamma och anspråkslösa, vilket gör, att de få vänta och fara hem på natten. Det kan därför hända, att sådana personer avskräckas från att deltaga i riksdagsmannavalen just av dylik anledning. En annan sak vore, om icke en bestämd ordning här vore upprättad, så att man icke på förhand visste, i vilken ordning uppropet skulle komma att äga rum. Under sådana förhållanden har herr Edén rätt i sitt påstående, att det då skulle

gå långsammare, om man använde uppsprosförfarandet, än om man följde vallagens bestämmelser.

Nu säger utskottet, att man skall upprätta vallängden praktiskt. Ja, det är just vad vi gjort, så att var och en vet, i vilken ordning han skall komma fram. Man kan däremot icke på förhand upprätta en vallängd i den ordning valmännen anmäla sig. Det läge icke inom möjlighetens gränser, och på något så-gott sådant kan man följaktligen icke alls tänka. Den gamla ordningen måste därför anses vara den praktiska.

Jag har icke kunnat finna något egentligt skäl, varför icke utskottet skulle vara med om denna reform. Jag skulle mycket väl ha förstått utskottets ovilja mot motionen om det gällt att taga bort rätten att få rösta efter anmälan, men det gör det ju ej, utan det är bara fråga om att utvidga möjligheterna för kommunerna att besluta om det sätt, som anses mest praktiskt i de olika kommunerna. Nu invänder utskottets ärade ordförande, att man ej har någon korporation som kan besluta i detta fall, därför att han ej vill överlåta saken till kommunalstämmans avgörande. För min del tror jag icke, att det vore förknippat med någon risk alls att låta kommunalstämman besluta i detta fall. Man kan invända, att det vore formellt oriktigt att låta kommunalstämman besluta om vad som rör vallängden vid riksdagsmannaval. Men om var röstberättigad finge en röst, vilket naturligtvis i detta fall är en alldeles nödvändig förutsättning, så är det intet, som hindrar införandet av en dylik reform. Gentemot ordföranden i utskottet vill jag framhålla det — då man påstår, att det kunde fattas ett beslut i detta avseende emot flertalets vilja — att jag icke vet, var grunden för ett dylikt påstående kan vara att söka. Det är väl i allmänhet så, att de, som äga kommunal rösträtt, också ha politisk rösträtt, och att det endast är ett fåtal med politisk rösträtt, som icke ha kommunal rösträtt. Sålunda är det majoriteten, som skulle fatta detta beslut efter sig företeende omständigheter, och jag tror icke, att man kan säga, att någons rätt bleve förnärad därigenom, att man överlämnade saken åt kommunalstämman. Då hade man en institution, som redan finnes. Skulle man tänka på någon annan form för att lösa denna fråga, så medger jag, att avsevärda svårigheter i det avseendet skulle erbjuda sig, då det ju icke gives någon form för hur man skulle uppträda, vilket gör, att det måhända bleve nödvändigt att utarbета ett särskilt lagförslag. Så vidlyftigt vilja vi emellertid icke tänka oss att denna reform skall sträcka sig, utan vi hava tagit det mera enkelt och praktiskt.

Det lär emellertid icke löna mödan att gentemot ett enigt konstitutionsutskott göra något yrkande, och det skulle därför icke heller löna mödan att yrka bifall till motionärens framställning. Och då icke ett yrkande om skrivelseförslag lär kunna framkomma i första kammaren — jag förmodar nämligen, att denna är något mindre intresserad av att underlätta omröstnin-

*Ang. ändrad
lydelse av 49
§ i lagen om
val till riks-
dagen.*

(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av 49
§ i lagen om
val till riks-
dagen.
(Forts.)

gen vid riksdagsmannaval, än vad denna kammare är, — har jag, herr talman, endast velat göra detta uttalande för att i min ringa mån söka ådagalägga, att motionären bjudit mycket goda skäl för sitt förslag och för det önskemål, som funnit sitt uttryck i hans motion. Det gläder mig, att utskottets ärade ordförande i sitt anförande också förklarar, att, om det skulle visa sig, att det förefinnes ett verkligt behov i den riktningen, så skulle han icke motsätta sig detta, utan finge då förslag framkomma till en annan riksdag. Jag hoppas sålunda, att insikten om att ett verkligt behov i detta fall föreligger, också skall så tydligt komma att framträda, att vi i en snar framtid få emotse ett förslag i detta syfte, och då helst från Kungl. Maj:t, så att kommunerna må få denna lilla frihet, då det gäller att utöva en medborgerlig rättighet, nämligen friheten att välja det tillvägagångssätt, som är det mest praktiska. Jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

Härmed var överläggningen slutad. Efter det herr talmannen framställt propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 6, angående regleringen av utgifterna under riksstans sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Ang. tillfällig
löneförbättring
åt kronofogdar,
häradsskrivare
och länsmän.

Punkten 2, angående tillfällig löneförbättring åt kronofogdar, häradsskrivare och länsmän.

I punkten 1 under sjätte huvudtiteln av statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen dels att på extra stat för år 1915 anvisa ett förslagsanslag av 793,500 kronor, för beredande av tillfällig löneförbättring under samma år åt 117 kronofogdar, 116 häradsskrivare och 516 länsmän, att utgå med vissa angivna belopp,

dels att medgiva, att länsman, vilken enligt de villkor och bestämmelser, som angivits i Kungl. Maj:ts proposition nr 71 till 1908 års riksdag, skulle varit berättigad att under år 1915 åtnjuta det i samma proposition föreslagna första ålderstillägget finge såsom förhöjning i den tillfälliga löneförbättring, som föreslagits, under år 1915 åtnjuta ett ålderstillägg å 300 kronor, vilket skulle såsom lön räknas;

dels ock å extra stat för år 1915 för sistnämnda ändamål anvisa ett förslagsanslag av 130,200 kronor.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts framställning, i vaddensamma avsåge anvisande på extra stat för år 1915 av ett förslagsanslag av 793,500 kronor för beredande av tillfällig löneförbättring under samma år åt kronofogdar, häradsskrivare och länsmän; samt

b) att Kungl. Maj:ts förslag om beviljande för vissa länsmän av förhöjning av den tillfälliga löneförbättringen i form av ålders-tillägg ävensom om anvisande för ändamålet av ett förslagsanslag å 130,200 kronor, icke måtte av riksdagen bifallas.

Ang. tillfällig löneförbättring åt kronofogdar, häradsskrivare och länsmän.

(Forts.)

Efter punktens föredragning lämnades på begäran ordet till

Herr statsrådet och chefen för Civildepartementet von Sydow, som anförde: Herr talman, mina herrar! Som kammaren känner, har av anledningar, för vilka redogjorts i statsrådsprotokollet, frågan om fögderiförvaltningens omorganisation icke ansetts böra föreläggas innevarande Riksdag. Kungl. Maj:ts har därför föreslagit, att en tillfällig löneförbättring måtte beredas kronofogdar, häradsskrivare och länsmän jämväl 1915 efter samma grunder som under senaste år. Mot detta förslag har icke gjorts någon erinran från statsutskottets sida. Emellertid har Kungl. Maj:ts också för att förtaga eller åtminstone för mildra verkningarna av ännu ett års uppskov med löneregleringen föreslagit, att länsmännen skulle såsom tillfällig löneförhöjning få ett ålderstillägg på 300 kronor att utgå efter 5 år. Detta förslag har emellertid av statsutskottet blivit avstyrkt. Det kan ju tyckas något förmätet, att här försöka förmå kammaren att se med andra ögon än ett enhälligt statsutskott. Men första kammaren har nyss bifallit Kungl. Maj:ts förslag i denna del, och jag anser mig därför kunna hysa en viss förhoppning om, att även herrar statsutskottsledamöters hjärtan må kunna bevakas. Jag vill därför något närmare utveckla de skäl, som varit för mig bestämmande, när jag tillstyrkt Kungl. Maj:ts att framlägga detta förslag.

Statsutskottet har såsom sitt första skäl för att avstyrka förslaget anført, att »den föreslagna anordningen att låta ålderstillägg utgå i form av tillfällig löneförbättring innebär en princip, som utskottet icke kan godkänna. Givetvis kan», säger statsutskottet, »denna anordning förväntas framkalla motsvarande anspråk från andra tjänstemannagrupper, vilkas löneregleringsfråga tagit någon längre tid i anspråk, och konsekvenserna av att taga det första steget för införande av detta nya sätt för avlöningsförbättring synas utskottet därför ganska betänkliga.»

Nu vill jag ärligen säga, att jag för min ringa del svårigen kan tillägna mig den uppfattningen, att det består någon egentlig principiell skillnad mellan en tillfällig löneförbättring, om den utgår i form av förhöjning av lön och tjänstgörings-

Ang. tillfällig
löneförbättring
åt kronofogdar, häradsskrivare
och länsmän.
(Forts.)

pengar eller i form av extra ålderstillägg. Men även om herrarna skulle ha en annan uppfattning härutinnan, anser jag mig hava skäl att ifrågasätta, huruvida detta verkligen kan sägas vara att »taga det första steget» in på en ny princip. Jag tillåter mig erinra, att 1910 års riksdag beviljat provisorisk löne reglering för åtskilliga centrala ämbetsverk, som ännu icke blivit slutligt reglerade. Därvid tillerkändes första gradens tjänstemän, notarier och med dem likställda, ett tredje ålderstillägg, som icke är upptaget i den ordinarie staten. Såvitt jag kan se, innebär detta ett ganska klart prejudikat.

Jag tillåter mig också åberopa just i fråga om den tillfälliga löneförbättringen för länsmännen ett förhållande, som är analogt med det nu ifrågasvarande. Det är nämligen på extra stat upptaget som förvaltningsbidrag ett tillskott på 200 kronor, till vilket någon fullt motsvarande avlöningsform icke finnes uppförd på ordinarie stat.

Man må för övrigt tänka vad man vill om detta, så är det väl i alla händelser så, att en princip icke kan hava någon absolut giltighet. Om den föres ut i det verkliga livet och man finner, att den då icke kan inpassas i dess förhållanden, är det väl intet hinder, att man jämkar på principerna och rättar dem efter vad som i särskilda fall kan befinnas lämpligt och ändamålsenligt. Jag kan för min del icke i detta se någon egentlig principfråga. Saken måste bedömas såsom en skälighetsfråga. Man måste se till, huruvida länsmännen behöva detta tillskott eller icke. I detta avseende ber jag till en början få erinra om att länsmännen för närvarande på ordinarie och extra stat ha en avlöning av 2,700 kronor, såvida de icke tjänstgjort så länge som 10 år. De, som tjänstgjort 10 år eller därutöver, ha 3,000 kronor. Härtill kommer för de norrländska länen, Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län, ett ortstillägg. Att dessa avlöningsförmåner äro väl knappa för dessa statstjänare, som i regel äro ganska arbetstyngda, därom torde väl knappast någon tvekan råda. Också har man i alla förslag, som hittills framkommit, tänkt sig ett ytterligare ålderstillägg för länsmännen. Jag tillåter mig även påpeka, att det just för dessa statstjänare är av synnerlig vikt, att man bereder dem så stor självständighet som möjligt både åt ena och andra hållet, och detta sker naturligtvis bäst därigenom, att man skaffar dem någorlunda tillräckliga avlöningsförmåner. Nu framhåller man visserligen, att länsmännen utöver sin lön ha ganska stora extra inkomster. Fögderiförvaltningskommittén gjorde en utredning i detta avseende, som återfinnes i dess betänkande, och det visar sig därav, att det är ett ganska stort antal, som ha rätt rikliga inkomster vid sidan av tjänsten. Men å andra sidan finns ett icke obetydligt antal, som icke alls har några sådana inkomster, och ett avsevärt antal, som har så små extra förtjänster, att dessa sammanlagda med de ordinarie löneförmånerna måste anses icke vara fullt skäliga.

Ur nu angivna synpunkter kan jag icke finna annat, än att det nu föreslagna ålderstillägget är väl behöfligt. I synnerhet gäller detta de länsmän, som äro placerade i avlägsnare trakter, särskilt de nordliga bygderna. Jag skulle här kunna anföra exempel på länsmän med talrik familj, som leva under synnerligen brydsamma förhållanden och uteslutande äro hänvisade till de ordinarie avlöningsförmånerna.

Ang. tillfällig löneförbättring åt kronofogdar, häradsskrivare och länsmän.
(Forts.)

Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle, såvitt jag förstår se, icke innebära några konsekvenser ifråga om själva löne-regleringen. Efter ett bifall till detta förslag komme läns-männens avlöning i alla händelser att ligga 100 kronor under vad i 1908 och 1909 års propositioner föreslagits, likaledes 100 kronor under vad fögderiförvaltningskommittén enligt dess billigaste alternativ föreslagit, och 200 kronor under vad de av min företrädare senast tillkallade sakkunnige föreslagit såsom avlöning för länsmännen. Såvida jag kan se, kan det här icke vara tal om ett föregripande av en blivande löne-reglering.

Jag kan icke heller finna, att det, såsom statsutskottet säger, här egentligen kan bli fråga om några konsekvenser för andra tjänstemannakårer. Det torde väl knappast vara möjligt att framläta en tjänstemannakår, som så länge fått vänta på den slutliga regleringen av sina löner efter det organisationsfrågan, såsom det troddes i slutligt skick, förelades Riksdagen. Jag erinrar om, att det är sex år sedan denna löne-reglering först förelades Riksdagen men föll på grund av att kamrarna icke kunde ena sig i fråga om den ställning, som kronofogdarna borde intaga i förvaltningen. För mig står det ganska klart, att det för länsmännen måste framstå såsom en av förhållandena ingalunda betingad hårdhet att de så länge få vänta på en löne-förhöjning, som av alla ansetts skälig, endast av den orsaken, att statsmakterna icke kunna enas om en fråga, som dock icke berör länsmännens existens. Jag kan icke annat än ge dem rätt däri, att detta är ett förhållande, som det är angeläget att om möjligt undanröja.

Statsutskottet säger, att dess betänkligheter framstå »med så mycket större styrka, som det här icke allenast är fråga om en löneförbättring utan, såsom framgår av Kungl. Maj:ts fram-ställning under tionde huvudtiteln, det även gäller pensions-förhöjning med ett belopp motsvarande det nu föreslagna ålders-tillägget».

Häremot vill jag för det första säga, att ett bifall till detta förslag icke som ovillkorlig konsekvens drar med sig ett bifall även till den kungliga propositionen under tionde huvudtiteln. Bankoutskottet skall väl i vederbörlig ordning yttra sig om den saken, och det ligger ju helt i Riksdagens hand att härom besluta. För det andra vill jag dock icke undanhålla, att det för mig varit ett mycket bärande motiv, den önskan, att detta ålderstillägg skulle tagas såsom underlag för den pension, som begäres under tionde huvudtiteln. Det är nämligen så, att det

Ang. tillfällig
löneförbät-
ring åt krono-
fogdar, hä-
radsskrivare
och länsmän.

(Forts.)

här icke endast gäller den enskilde tjänstemannens rätt, utan här träder även i särskild grad statsförvaltningens egen nytta fram. Saken förhåller sig nämligen på följande sätt. Länsmännen, d. v. s. de som blivit länsmän före den 31 mars 1900, äro för närvarande berättigade till pension vid 65 års ålder, men äro icke skyldiga att avgå vid någon viss ålder. Pensionen utgår för närvarande icke med högre belopp än 1,200 kronor. För en stor del av dessa statstjänare är det nog med deras inkomster icke lätt att göra avsevärda besparingar, och det kan icke förnekas, att ett belopp av 1,200 kronor för en gammal man, som sannolikt ofta nog har anhöriga att försörja, ligger under existensminimum, särskilt för en man i en länsmans ställning.

I alla förslag, som hittills framkommit, har det varit ifrågasatt, att pensionen skulle utgå med lägst 2,100 kronor, och den kungliga propositionen under tionde huvudtiteln innebär just, att de länsmän, som år 1915 bli pensionsmässiga och avgå, skulle få detta belopp i pension. Det sista förslaget, de sakkunniges, innebär, att länsmännens pension skulle stiga till 2,200 kronor. Den omständigheten, att länsmännen hava så oskäligt låg pension i förening därmed, att de icke äro skyldiga att avgå vid en viss ålder gör, att en mängd stå kvar efter pensionsåldern i förväntan på pensionsförbättring. Bland tjänstgörande länsmän är det 49, som äro över 65 år, 31, som äro över 67, 10, som äro över 70 år och en, som är ända till 76 år gammal. Herrarna känna allt för väl vilka uppgifter dessa tjänstemän ha att fylla i statsförvaltningen. — Jag behöver därför icke redogöra för olägenheterna av att en mängd länsmän som befinna sig i närheten av eller t. o. m. överskridit 70-talet, stå kvar i tjänst. Det fordras ju en alldeles särskild spänstighet och vigör, ja, rent fysiska krafter för att länsmännen skola kunna rätt fylla sin tjänst. Det synes mig därför vara angeläget för statsmakterna att ordna så, att man om möjligt kan ersätta dessa gamla tjänstemän med yngre, och det tror jag, att man skulle kunna göra, om den kungliga propositionen under tionde huvudtiteln bifölles, vilket på sätt och vis betingar bifall till det nu föreliggande förslaget. Jag tror, att kammaren icke allenast ger en välbehörlig löneförbättring för dessa tjänstemän, utan även handlar i statens eget välförstådda intresse, om kammaren bifaller den kungliga propositionen.

Vidare yttrade:

Herr Westman: Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har nu så fullständigt utvecklat de skäl, som tala för bifall till det kungliga förslaget, att jag skulle kunna inskränka mig till att helt enkelt yrka bifall till regeringspropositionen. Men då utskottet huvudsakligen stött sig på vissa principbetänkligheter, vill jag fästa uppmärksamheten där-

på, att statskontoret, som väl är den myndighet, som framför andra är mån om att iakttaga de riktiga principerna för lönefrågors behandling, och som särskilt noga ser på att icke några oriktiga konsekvenser kunna följa av ett beslut i en lönefråga, i detta fall tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag. Jag anser också, att det belopp, som Kungl. Maj:t här föreslagit, är synnerligen väl avvägt, alldenstund om länsmännen få denna tillfälliga ytterligare löneförbättring på 300 kronor, den slutliga löne reglering, som kan komma att ske för dem, icke på något sätt föregripes. Hade Kungl. Maj:t föreslagit, att länsmännen över en kam skulle erhålla ett extra lönetillägg av 300 kronor, så hade man kommit att överskrida den begynnelseavlöning, som upptagits uti hittills framlagda förslag till definitiv löne reglering för länsmännen, men sådant som Kungl. Maj:ts förslag nu är, överstiger man icke, utan understiger den slutavlöning, som finnes upptagen i berörda förslag.

Ang. tillfällig löneförbättring åt kronofogdar, häradsskrivare och länsman.

(Forts.)

Det är ju helt naturligt, att Kungl. Maj:t vid detta förhållande föreslagit, att ifrågavarande löneförbättring skall utgå i form av ålderstillägg. Men om man finner benämningen ålderstillägg vara olämplig — vilket utskottet tyckes göra — så kan man ju utesluta detta uttryck, om orden skola spela så stor roll. Saken blir i alla fall den, att en viss grupp av länsmän, nämligen de, som hava ett visst antal tjänsteår, få en löneförbättring på 300 kronor. Härigenom håller man icke blott slutkostnadssumman inom mindre gränser, utan man tilldelar också löneförbättring åt de länsmän, som äro mest i behov därav.

Beträffande konsekvenserna med pensioneringsfrågan har herr statsrådet redan sagt vad jag ämnade säga, nämligen att det icke alls är nödvändigt att draga denna konsekvens. För min del skulle jag dock gärna se, att konsekvensen toges, så att man bleve av med dessa gamla länsmän, som stå kvar i avvaktan på den slutliga löne regleringen.

Utskottet anför såsom skäl för sitt avslagsyrkande, att »fögderiförvaltningens löne reglering kan antagas bliva slutligen ordnad vid nästa års riksdag». Ja, därom veta vi icke mycket. Meningarna äro här så skiljaktiga, att det kan dröja flera år, innan frågan blir avgjord, och det är icke alls ovanligt, att riksdagen beviljar extra tillfälliga löneförbättringar, då frågan om en definitiv löne reglering är beroende på utredning. Här har under denna riksdag av ett stort antal ledamöter väckts motioner om extra löneförbättring åt en stor grupp av statstjänare, oaktat en kommitté är tillsatt för uppgörande av ett definitivt förslag till löne reglering. Jag hoppas, att de, som väckt dessa motioner, och anse, såsom även jag för min del gör, att denna grupp av statstjänare bör få en tillfällig löneförbättring, också skola behärta behovet av löneförbättring för den grupp av statstjänare, varom nu är fråga.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Ang. tillfällig
löneförbättring
åt kronofogdar,
häradskrivare
och länsmän.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag skall be att med några ord få försvara statsutskottets enhälliga avstyrkande i punkten b).

Framställning till Kungl. Maj:t beträffande ytterligare förhöjning i de extra lönetilläggen för fögderiförvaltningens tjänstemän är ju gjord från såväl kronofogdar som häradskrivare och länsmän, men Kungl. Maj:t har icke framlagt förslag om förhöjning för andra än länsmännen. Statsutskottet har tillstyrkt bifall till de förut utgående extra lönetilläggen för samtliga tjänstemän, även länsmännen, nämligen i punkten a), enligt vilken länsmännen skulle få ett extra lönetillägg av 1,100 kronor för nästa år, men detta extra s. k. ålderstillägg å 300 kronor har utskottet icke kunnat tillstyrka, och jag tror, trots de vackra ord, som både från statsrådsbanken och av den siste ärade talarren sagts till förmån för detta tillägg, att utskottets skäl för avstyrkande hålla sig i sak. Hur det sedan kommer att gå, om kammaren bifaller den kungliga propositionen, är en sak för sig, men jag tror, att skälen för utskottets avstyrkande äro goda och starka.

Nu har det sagts, att utskottet icke haft skäl att säga, att frågan om detta extra lönetillägg är en principfråga, men jag undrar just, om denna invändning håller streck. Jag vet väl, att beviljandet av ålderstillägg för extra ordinarie tjänstemän icke är främmande för någon ledamot av statsutskottet, men det är att märka, att när sådana tillägg beviljats, så har det varit inom nya verk, där tjänstemännen varit tillsatta på extra stat i avvaktan på att riksdagen skulle kunna pröva staterna för det nya verket och se om detta kunde hålla i sig så länge, att tjänstemännen hunnit tjäna in något ålderstillägg. Under sådana förhållander har riksdagen på särskild framställning beviljat ålderstillägg för dessa tjänstemän. Men märk, att så snart det nya verket vunnit stadga och det är meningen, att det skall bli ordinarie, så ha tjänstemännen satts på ordinarie stat. Jag skall såsom exempel nämna läroverksöverstyrelsen. Där voro tjänstemännen från början på extra stat, men dessa äro numera satta på ordinarie stat och ålderstilläggen kommer att räknas med de år de tjänstgjort som extra. Men det är en stor skillnad mellan sådana fall och det fall, som här är fråga om. Här gäller det en extra löneförhöjning i form av ålderstillägg för ett enda år, och märk väl, det är en annan nyhet: det är icke ett andra ålderstillägg utan det första. Länsmännen hava ju ett tillägg på 300 kronor efter 10 år, men här är det nu meningen att skjuta in ett sådant efter 5 års tjänstgöring.

Nu säges vidare, att dessa tjänstemän fått vänta på sin lönereglering, och det är väl andra kammaren enig om, att det dröjt länge med löneregleringen för fögderiförvaltningens tjänstemän. I januaririksdagens statsverksproposition utlovades, att den nya lönestaten för ifrågavarande tjänstemän skulle framläggas. Detta har emellertid icke blivit av, och man får nu icke ens

en antydan om, hurudan den nya löneregleringen skulle bli. Sägna vad man vill, har andra kammaren varit mycket rädd för att genom extra lönetillägg och genom extra ersättningar bereda så höga löneförmåner, att man därmed skulle lägga något hinder i vägen för en blivande ordinarie lönereglering. Har man genom sådana extra lönetillägg beviljat den ena summan efter den andra, lär det icke vara möjligt att vid den ordinarie löneregleringen komma under de belopp, som man uppnått genom extra tillägg.

Ang. tillfällig löneförbättring åt kronofogdar, häradskrivare och länsmän.
(Forts.)

Jag vill icke säga, att dessa 3,300 kr. äro vare sig för mycket eller för litet. Men för dem, som ha att besluta om den nya löneregleringen, skall det måhända uppstå svårighet att få den sådan, som man helst vill, därest riksdagen nu går med på den ifrågasatta förhöjningen. Det säges i statsverkspropositionen, att det icke är farligt att bevilja de 300 kr., ty avlöningsförmånerna komma i alla fall att med 100 kr. understiga vad som föreslagits 1909. Det kan vara olika meningar om den saken. I den kungl. propositionen begärdes 3,400 kr., men statsutskottet satte ned beloppet till 3,300 kr. Det är således samma belopp, vartill avlöningen skulle uppgå med den nu ifrågasatta förhöjningen. Det är därvid att märka, att genom den ordinarie lönereglering, som var föreslagen, skulle den här ifrågavarande tjänstemannakåren betala de pensionsavgifter, som falla under den civila pensionslagen. Dessa pensionsavgifter skulle uppgå till något över 60 kr. Genom det tillägg, som här begäres, skulle tjänstemännen komma upp till samma belopp, som 1909 års riksdag ansåg vara det rätta, utan att behöva avstå ett enda öre i pensionsavgift. När den nya regleringen kommer, får man räkna som för andra stater, man får se till, vilka utgifter, som följa med tjänsten, och då pensionsavgifterna äro en ordinarie utgift på lönen, måste man höja denna med 100 kr. i runt tal, för att befattningshavarna icke skola lida någon löneminskning genom sin förflyttning från extra till ordinarie stat. Herrarna se, att vi redan här ha en stötesten, då det gäller att få löneregleringen så ordnad, som kammaren tänkte sig 1909.

Vad beträffar fögderiförvaltningens omorganisation, så har ju åtminstone andra kammaren levat i den förhoppningen, att i samband därmed åtskilliga tjänster skulle indragas, och löneregleringskommittén — där andra kammarens högt ärade talare var en av de inflytelserikaste medlemmarna, då denna fråga behandlades — hade föreslagit avsevärda indragningar av kronofogde-, häradskrivare- och länsmansbefattningar. 1908 föreslog Kungl. Maj:t några sparsamma indragningar, men andra kammaren sade nej till framställningen. Det hade visat sig, att det gick att sköta fögderiförvaltningen med färre antal tjänstemän. Vår för då tillsätta ordinarie tjänster till större antal än som behöves? År 1909 föreslogs indragning av 34 kronofogdebefattningar, 22 häradskrivaretjänster och 30 länsmansbefattningar. Sålunda, när herr statsrådet i avseende på löneregleringen stöder

Ang. tillfällig
löneförbättring
åt kronofogdar, häradsskrivare
och länsmän.
(Forts.)

sig på 1909 års förslag, så vill jag erinra om, att detta innebar indragning av ett betydande antal, nämligen icke mindre än 86 tjänster. Med hänsyn härtill är det alldeles naturligt, att på de kvarvarande tjänsterna skulle komma mera arbete och större förpliktelser. Hur ställer sig nu saken här? Jo, samtliga tjänster skola vara kvar, ehuru de icke lämna sina innehavare fullt arbete. Tjänstemännen skola få alldeles samma avlöning i sådana sysslor, där de icke ha tillräcklig sysselsättning, som de skulle få, när de ha betydligt mera arbete. Då är det naturligt, att när den nya löneregleringen framlägges, komma tjänstemännen att förklara sig missnöjda med densamma. Den ålägger dem mera arbete — är det då rim och reson i, att de för det sålunda ökade arbetet icke få mera betalt än nu, då deras tjänst icke lämnar dem full sysselsättning?

Då man vill stödja sig på 1909 års förslag, synes mig alltså den grunden icke vara så särdeles hållbar, när man till alla de överflödiga tjänsterna vill anslå den lönesumma, som man tänkt sig å den ordinarie lönestaten skola utgå. Jag ber att i detta fall få taga ett enda exempel från ett län. I 1909 års kungl. proposition föreslogs indragning av 5 länsmanssysslor i ett län, där det nu finnes 19 länsmansbefattningar. På var länsman kommer i medeltal 5,000 invånare, och vart distrikt omfattar närmare 3 kvadratmil. Genom den föreslagna indragningen skulle på varje distrikt komma något över 7,000 invånare, och distriktet skulle sträcka sig över ett betydligt större område än förut.

Det säges, att länsmansbefattningarna äro så lågt avlönade, att det är nödvändigt att höja lönen med ett extra ålderstillägg. Ja, jag missunnar icke någon tjänstemannakår ordentlig betalning för sitt arbete. Men vid uppgörandet av 1878 års lönestat, då man bestämde lönen till 1,200 kr. — den uppgår till 1,900 kr. med fullt intjänat ålderstillägg — framhölls det, att länsmanssysslorna icke lämnade fullt arbete åt sina innehavare, och därför skulle man sätta lönen så lågt. Samma resonemang fördes i den kungl. propositionen år 1909, och i synnerhet löneregleringskommittén anförde, att ifrågavarande tjänster icke lämnade sina innehavare fullt arbete. Jag ber få säga, att när löneregleringskommittén behandlade landsstatens lönereglering, så ägnades åt frågan ett omsorgsfullt arbete. Det gjordes förfrågningar, hur det ställde sig med inkomsterna för de olika befattningarna, och det inkom svar på dessa förfrågningar, vilka återfinnas i kommitténs betänkande. Bland annat sökte man utreda vilka inkomster tjänstemännen utöver den iagstadgade lönen hade genom sportler och extra förtjänster. Angående avlöningen i tjänsten gick det mycket lätt att få upplysning, och även de frågor, som kommittén framställde om den behållna inkomsten utom tjänsten samt sportler i tjänsten, besvarades välvilligt.

Extra inkomster i tjänsten hade utgjort i medeltal för åren 1901—1904: i 463 fall högst 500 kronor, i 29 fall 501—1,000 kro-

nor, i 10 fall 1,001—2,000 kronor och i 2 fall mer än 2,000 kro-

*Ang. tillfällig
löneförbät-
ring åt krono-
fogdar, hä-
radskrivare
och länsmän.
(Forts.)*

Av kommitténs utredning framgår vidare, att 399 länsmän åtnjutit inkomst utom tjänsten, uppgående för år 1904 i 113 fall till högst 500 kronor, i 78 fall till 501—1,000 kronor, i 105 fall till 1,001—2,000 kronor, i 56 fall till 2,001—3,000 kronor och i 47 fall till mer än 3,000 kronor.

När här ifrågavarande tjänstemän ha tid att i så stor utsträckning ägna sig åt arbete utom tjänsten, så synes det, som om riksdagen genom de åtgärder, som redan vidtagits i avvaktan på den ordinarie löneregleringen, uppfyllt allan rättfärdighet. Jag tror, att andra kammaren i synnerhet borde vara något försiktig med att icke genom alltför många extra lönetillägg ställa det så, att man, när den ordinarie löneregleringen kommer, möjligen tvingas att gå längre än vad man beräknat. Och jag kan icke se något skäl att här tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i punkt b.

Kammaren torde väl också draga sig till minnes, att det även är andra inkomster, som länsmännen fått i avvaktan på den blivande löneregleringen. För några få år sedan, innan det extra lönetillägget å 1,100 kr. beviljades, blevo de tillerkända ersättning för åtskilliga resor i tjänsten. Därmed ökades deras inkomster icke så obetydligt, men denna sak omnämnes icke i den kungl. propositionen. När löneregleringskommittén framlade sitt förslag, hade den tänkt sig, att ersättningen för resorna skulle försvinna, och att i den nya lönestaten skulle innefattas all den gottgörelse ifrågavarande befattningshavare kunde påräkna för sitt arbete.

Jag ber att med dessa ord och med stöd av vad utskottet andragit få yrka bifall till statsutskottets hemställan i punkt b.

Herr vice talmannen D. P e r s o n: Herr talman, mina herrar! Då jag sysslat åtskilligt med frågan om fögderiförvaltningens organisation, anser jag mig böra tillkännagiva min uppfattning i frågan i den form, som densamma nu föreligger för riksdagen. Visserligen måste jag beklaga, att Kungl. Maj:ts icke varit i tillfälle att framlägga sakkunniges förslag till fullständig omorganisation och lönereglering för fögderiförvaltningen, men den omständigheten kan dock icke hindra mig att följa min övertygelse, om vad som jag anser i detta fall vara rätt gent emot länsmännen, och sålunda måste jag ansluta mig till det förslag, som här föreligger, för att dessa skola kunna få en någorlunda eller åtminstone dräglig avlöning och pension.

Den förnämsta anmärkningen, som framställdes av herr Carl Persson, skulle väl ligga däri, kan jag förstå, då han framhöll med mycken skärpa, att Kungl. Maj:ts förslag till 1908 års riksdag liksom senare innebar en indragning av vissa länsmanstjänster och följaktligen innefattade, att en del länsmansdistrikt skulle bliva större och följaktligen förenade med större arbetsburda, och

Ang. tillfällig
löneförbättring
åt kronofogdar,
häradsskrivare
och länsmän.

(Forts.)

då var ju en löneförhöjning i det fallet påkallad. Denna erinran förefaller riktig för att icke säga rent av avgörande, men jag tror icke, att regleringen skall gå i den riktningen, att den skall inverka på det, som är grundläggande för pensionen, utan man torde i det avseendet få söka rättelse mellan länsmännens avlöning och deras olika arbetsbörd genom att reglera förvaltningskostnadsbidraget och tjänstgöringspengarna. Det är där man skall söka rättelse i det avseendet. För övrigt är det nog så, som herr Carl Persson så riktigt erinrade om, att en del länsmän ha mycket stora enskilda inkomster, men icke kunna väl de andra länsmännen leva på dessas inkomster. Det är en omöjlighet. Vi få väl anse, att även dessa, som bara sköta sin tjänst och icke bereda sig inkomster utom tjänsten, böra få skäligen bärgning, men det kunna de knappast sägas få under nuvarande förhållanden. De ha nog lönen något för knappt tilltagen, och vad som är grundläggande för pensionen är ju lönen, och det blir 900 kronor med ett ålderstillägg på 300, så att pensionen blir endast 1,200 kronor. Resultatet av detta blir, att en del åldriga länsmän måste stå kvar i avbidan på att riksdagen skall reglera deras avlöning. De våga sig icke på att taga avsked från sin tjänst, därför att deras pension enligt deras förmenande, och det måste ju erkännas, är alldeles för låg. De kunna icke draga sig fram på denna pension.

Nu anmärkte vidare herr Carl Persson, att framställning blivit gjord till Kungl. Maj:t från kronofogdar och häradsskrivare jämte länsmännen, men att Kungl. Maj:t endast beaktat de senares framställning. Däri tycker jag att Kungl. Maj:t handlat fullt rätt. Om Kungl. Maj:t hade föreslagit löneförhöjning även för kronofogdar och häradsskrivare, så hade jag för min ringa del icke kunnat vara med därom. Beträffande länsmännen däremot finner jag det av behovet påkallat, och jag anser att jag icke bör motsätta mig detta, då deras krav är förenat med billighet och rättvisa. Det är vidare att märka, att det visserligen kan sägas, att Kungl. Maj:t gripit löneregleringskommittén i ämbetet i detta fall, men det gjorde Kungl. Maj:t redan 1908. Då föreslog löneregleringskommittén en avlöning på 1,200 kronor och två ålderstillägg på vardera 300 kronor, vilket gör 600 kronor; således det som skulle ha grundlagt pensionen bleve endast 1,800 kronor. Men Kungl. Maj:t fäste sig icke vid löneregleringskommitténs förslag i det avseendet utan föreslog verkligen, vad Kungl. Maj:t nu i detta fall föreslagit, nämligen en lön på 1,500 kronor och två ålderstillägg på 300 kronor vardera, således 2,100 kronor.

Nu har ej heller varken herr Carl Persson i Stallerhult eller statskottet påstått, att länsmännens avlöning skulle bli va för stor eller hög, utan anmärkningen gäller endast principerna och konsekvenserna, och utskottet uttalar mycket stora farhågor i det avseendet. Utskottet säger: »Givetvis kan densamma förväntas framkalla motsvarande anspråk från andra tjänstemannagrupper, vilkas löneregleringsfråga tagit någon längre tid i anspråk och konsekvenserna av att taga det första steget för in-

förande av detta nya sätt för avlöningsförbättring synes därför *Ang. tillfällig*
utskottet ganska betänkliga.» *löneförbät-*

Jag förstår icke det, och statsrådet har ju redan bemött den anmärkningen. Jag tror knappast man kan befara, att detta leder till betänkliga konsekvenser. Nog har denna lönefråga på ett alldeles särskilt sätt blivit undanskjuten. Och vidare få vi inte förbise att länsmännens löne reglering verkställdes för så länge sedan som 1880 — tror jag det var — och frågan har dessutom alldeles kommit in i en särställning. Jag skulle därför snarare funnit utskottets utlåtande mera befogat, om det exempelvis sagt, att utskottet funnit Kungl. Maj:ts förslag att tillfälligt lösa denna fråga vara mycket välbetänkt. Ty så finner jag det vara. då Kungl. Maj:t icke ansett sig böra framlägga ett fullständigt löne regleringsförslag, vilket jag dock häst skulle ha önskat. Jag får säga, att om också statsutskottet, som strängt håller på principer och konsekvenser har i någon mån rätt i det avseendet, så kunna dock icke våra länsmän leva på utskottets principer och konsekvenser, utan vi måste se till, att de få skäligen avlöning och en pension sådan, att de kunna avgå vid någorlunda lämplig ålder och sålunda icke sitta kvar sedan de icke längre äro tjänstedugliga.

Jag tror sålunda, att det finns goda skäl för andra kammaren att i denna fråga följa första kammarens beslut, och därför tillåter jag mig, herr talman, yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Den föregående ärade talaren liksom också herr civilministern har med mycken styrka betonat den långa väntan, som länsmännen ha fått underkasta sig för att kunna erhålla sin löneförbättring, eller för att man för landsstatens tjänstemän skulle kunna genomföra en lämplig löne reglering. Det kan då icke sakna varje intresse att undersöka, vad orsakerna månde vara till, att de ha fått vänta och ännu få vänta på genomförandet av en löne reglering.

Denna kammare har upprepade gånger uttalat sig för, att en omreglering av fögderiförvaltningen måtte komma till stånd. Vid januaririksdagen utlovades det också, att ett förslag i detta hänseende skulle underställas riksdagens prövning. Jag har mig också bekant, att vid tiden för regeringsskiftet detta förslag var så pass utarbetat, att man kan säga, att det icke behöft dröja lång tid, förrän det i form av kungl. proposition hade kunnat underställas riksdagens prövning. Nu vill emellertid Kungl. Maj:t skjuta denna sak åt sidan — och varför? Ja, det får man strängt taget icke veta, men man kan ju möjligen ana, att Kungl. Maj:t nu i maj har en annan uppfattning angående fögderiförvaltningens organisation än vad Kungl. Maj:t hade i januari. Jag vet ingenting därom, men det finns åtskilligt, som tyder på, att så kan vara fallet. och det i synnerhet, om man tänker på det utlåtande, som avgavs av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län roran-

*ring åt krono-
fogdar, hä-
radskrivare
och länsmän.*

(Forts.)

*Ang. tillfällig
löneförbättring
åt kronofogdar, häradsskrivare
och länsmän.*

(Forts.)

de detta förslag och den ställning, som Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län för närvarande intager inom regeringen och enkannerligen beträffande civildepartementet. Det kan ju hända, säger jag, att man där kan finna anledning till, att Kungl. Maj:t nu icke vill förelägga riksdagen detta förslag i sin helhet.

Nu har en ärad talare på Hallandsbänken, som yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag, sagt, att det kommer att dröja kanhända lång tid med denna lönereglering. Det är möjligt, att den ärade talaren får rätt, och jag är övertygad om, att går andra kammaren med på bifall till Kungl. Maj:ts förslag, då kommer den ärade talaren säkerligen att bliva sannspådd. Ty är det så, att denna kammare idag bifaller det förslag, som Kungl. Maj:t har framlagt, så kommer ju länsmännen, såsom herr Carl Persson i Stallerhult här har framhållit, icke allenast upp till utan till och med något över det lönebelopp, som år 1909 för länsmännen ifrågasattes och då har man strängt taget ernått för alla dessa tjänstemannagrupper, vad man 1909 avsåg att ernå, men som man då icke fick andra kammaren med på, och som också föll i gemensam votering. Det synes mig sålunda, att i betraktande av dessa omständigheter, det är synnerligen starka och goda skäl för denna kammare att biträda statsutskottets hemställan. Man har visserligen sökt göra gällande, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag innebär inga konsekvenser, men den, som med uppmärksamhet åhörde herr civilministerns yttrande, torde därav hava funnit, att det lilla ytterst obetydliga finger, som riksdagen gav beträffande en tillfällig löneförbättring för vissa oreglerade verk, det utgjorde för herr civilministern ett ytterligare skäl för, att kammaren nu borde bifalla vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Det synes mig, att herr civilministern just i den argumenteringen givit det allra bästa bevis för konsekvensens orubbliga lag, och hur sorgfälligt man söker utnyttja de möjligheter, som denna lag kan giva. Herr civilministern talade vidare om, att länsmännen borde få, om jag fattade honom rätt, så stor självständighet som möjligt. Jag vill med anledning därav fråga: få de större självständighet med införandet av detta ålderstillägg än utan det samma? Måne icke självständigheten hos länsmännen blir större, om fögderiförvaltningen omorganiseras helt och hållet och de därmed få vidare och större verksamhetsfält än de för närvarande ha?

Jag kan ej heller biträda herr vice talmannens uppfattning, att det är så oerhört ömmande skäl för denna ifrågasatta löneförbättring. Det är ju så, att flertalet länsmän ha minst 3,000 kronor i lön, vartill komma sportler inom och utom tjänsten, som man kan räkna till minst 1,000 kronor. Jag tror sålunda, att man icke kan med blick för de siffrorna åberopa sig på alldeles särskilt ömmande omständigheter.

Jag ber sålunda, herr talman i anslutning till vad jag nu sagt, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Schotte: Herr talman, mina herrar! För min del

måste jag finna Kungl. Maj:ts här föreliggande förslag i sakens ganska befogat. Det är utan tvivel att här ömmande förhållanden föreligga; och det är kanske icke alldeles riktigt att låta tjänstemännen bli lidande på en organisationsfråga. Särskilt måste pensionsförhållandena för länsmännen anses synnerligen ömmande för närvarande. Det råder under sådana förhållanden ett osäkerhetstillstånd inom landsstaten i orterna, som icke kan vara till gagn för arbetet därstädes. Jag har emellertid genom den diskussion, som här förts, blivit synnerligen betänksam, hurvida det kan vara lämpligt att här biträda Kungl. Maj:ts förslag. Särskilt efter det yttrande, som en talare på Hallandsbanken fällde, har min tvekan växt. Talaren ville göra gällande, att man måste bevilja detta tilläggsanslag till länsmännen därför, att hela den stora organisationsfrågan beträffande fögderiförvaltningen svävade i vida fältet, och det kunde dröja många år, innan den kom fram. Ja, är det så, att icke säkra garantier förefinnas för att ett förslag till ordinarie löneroglering för fögderiförvaltningen redan nästa år förelägges riksdagen, då tror jag, att det är oklokt av riksdagen att nu biträda Kungl. Maj:ts förslag.

Ang. tillfällig löneförbättring åt kronofogdar, häradsskrivare och länsmän.
(Forts.)

Frågan om fögderiförvaltningens omorganisation är av synnerligen stor betydelse att snart få löst, och detta ur många synpunkter; varje åtgärd, som kan undanskjuta densamma, anser jag således vara till skada och olägenhet för hela denna förvaltning. Den senaste utredningen har visat, att kronofogdetjänsterna kunna indragas till fördel för förvaltningen, till vinnande av ökad enkelhet i densamma och även till ernående av kostnadsbesparing för det allmänna. Det är ett gammalt önskemål från andra kammaren att få ett förslag rörande förenkling i administrationen på här ifrågavarande område, och jag tror, att jag uttalar flertalets i denna kammare uppfattning, då jag säger, att detta flertal icke vill giva sin anslutning till en ordinarie löneroglering för fögderiförvaltningen i orterna, förrän den fått för sig framlagt och fått pröva ett förslag, som innebär indragning av kronofogdetjänsterna.

Denna omläggning av fögderiförvaltningen är också ur många andra synpunkter önskvärd. Det är så många andra viktiga önskemål, som därigenom lätt ofta bli tillgodosedda; och det vore beklagligt, om icke riksdagen snart fick tillfälle att pröva det förslag till ny fögderiorganisation, som senast blivit uppgjort. Det är icke få av de frågor, som länge utgjort ett önskemål från andra kammarens sida att få ordnade, vilka i detta sammanhang kunna lösas och lösas, som jag för min del tror, på ett bättre och lämpligare sätt än i varje annat sammanhang. Det är så t. ex. frågan om ordnandet av polisväsendet på landsbygden på en säkrare och enhetligare grund. Det är frågan om möjligheten att erhålla en polislag, som ordnar rättigheter och skyldigheter i avseende på bidrag till polisväsendet. Och det är också frågan om att kunna få fram ett polisreglemente, vari-

Ang. tillfällig
löneförbättring
å kronofogdar, häradsskrivare
och länsmän.

(Forts.)

genom personalen kan vinna ökad trygghet i åtskilliga avseenden — detta också en gammal fråga, som riksdagen för åtta, nio år sedan skrivit om. Det är vidare frågan om att få lagbestämmelser beträffande fridlysningsförfarandets ordnande; frågan i sin helhet rörande omarbetning av 10 § i landshövdingeinstruktionen. Vidare att vinna ny instruktion för länsstyrelserna, en instruktion, som är mera tidsenlig och lämpad efter förhållandena än den nuvarande, vilken i många avseenden är synnerligen otillfredsställande. Det är även den synnerligen viktiga frågan om åklagaremaktens bättre ordnande och om häktningsrättens normerande, frågorna om snar prövning av vidtagna häktningsåtgärd och om förkortade tider för brottslingars rannsaking. Ett önskemål är även att få en bättre utbildning för åklagarne och en gynnsammare ställning för dem. Allt detta omfattande och ingående arbete, av sådan betydelse för det allmänna, är redan väsentligen förberett i sammanhang med en definitiv löne reglering och omorganisation av fögderiförvaltningen. Hela denna komplex av ärenden kan lätteligen föreläggas nästa års riksdag; och jag vill slutligen uttala den förhoppningen, att så måtte ske och att därvid måtte byggas på det förslag till förenkling och förändring av fögderiorganisationen, som senast uppgjorts.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet v o n S y d o w :
Herr talman, mina herrar! Jag borde måhända tacka den siste ärade talaren för hans välvilja att understrika, att det är goda skäl, som tala för bifall till Kungl. Maj:ts förslag i detta fall. Han hade emellertid blivit betänksam av den anledningen, att man möjligen skulle kunna tänka sig, att ett bifall till detta förslag skulle kunna undanskjuta den slutliga regleringen av fögderiförvaltningen. För mig står det dock klart, att så icke kan bli fallet. Den ena saken kan icke gärna ha något samband med den andra. En föregående ärad talare har ju tillåtit sig en gissning om anledningen till att förslaget icke nu ligger på riksdagens bord. I det fallet skall jag be att få undanröja varje tvekan. Det förhåller sig verkligen så, att jag i egenskap av landshövding i Norrbottens län avgivit ett yttrande över de sakkunnigas förslag, och jag uttalade i detta yttrande den uppfattningen, att förslaget icke var överensstämmande med lantregeringens bästa. När jag tillträdde mitt nuvarande ämbete, förelåg i ganska utarbetat skick ett förslag till fögderiförvaltningens omorganisation. Mig synes, att under de förhållanden, varunder jag tillträdde mitt ämbete, jag icke gärna kunnat förelägga frågan för denna riksdag. Man kunde ju icke gärna begära, att jag skulle oförändrat framlägga det förslag, som var under utarbetande, även om jag med hänsyn till det material, som förelåg, kunde haft anledning att modifiera den uppfattning, som jag ursprungligen hade. Det skulle i alla händelser ha tagit för lång tid. Och givetvis hade icke

denna kammare varit tacksam, om jag förelagt riksdagen ett förslag, som gått i rakt motsatt riktning mot det redan utarbetade. Huru än denna fråga gestaltar sig, så synes det mig i hög grad angeläget, att fögderiförvaltningens omreglering slutligt ordnas vid nästa riksdag, vem som än komme att framlägga förslaget. Och då synes den tvekan, som den siste ärade talaren uttalade, kunna förfalla.

*Ang. tillfällig
löneförbättring
åt kronofogdar,
häradsskrivare
och länsmän.*

(Forts.)

Jag skall ytterligare med anledning av ett yttrande från den näst siste ärade talaren be att få säga ett ord. Han sade, att jag ställt mig på princip- eller prejudikatståndpunkten, då jag till stöd för det nu ifrågasatta ålderstillägget åberopat de föregående på extra stat utgående ålderstillägg, som givits vid de centrala verken. Jag har tvärtom framhållit, att jag i detta icke ser någon principfråga utan en skälighetsfråga. Statsutskottet åter har starkt hållit på själva principen, och då har jag velat säga, att står man på den ståndpunkten, då har man ju föregående fall att åberopa.

Herr Thorsson: Herr talman! Herr civilministerns senaste yttrande gjorde mig mycket tveksam om att kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag, sådant som det föreligger. Han yttrade, såvitt jag förstod honom rätt, att man icke kunde begära av honom, att han skulle förelägga riksdagen den utredning, som redan förelåg, utan en föregående omarbetning eller bearbetning. Jag tror, att just detta förhållande av frågan, under det Kungl. Maj:t håller på att flytta den ena gången efter den andra, är en anledning till att icke gå med på denna provisoriska lönereglering, vars konsekvenser ju skola sträcka sig ända till tionde huvudtiteln. Få vi denna fråga löst på det sätt, som nu av Kungl. Maj:t föreslås, så kan det dröja många, många år, innan den mening kan komma till uttryck, som egentligen varit förhärskande inom riksdagen. Vi förstå ju litet var, att det är starka intressen, som arbeta för att den gamla fögderiförvaltningen skall bestå så länge som möjligt, och den enda möjligheten att tvinga fram en lösning av denna fråga i strid mot dessa intressen är att nu vägra bifall till Kungl. Maj:ts förslag och därigenom framtvinga en proposition som löser frågan.

Nu har man här anfört, att det är särskilt ömmande skäl, som tala för en lösning på det sätt Kungl. Maj:t nu har ifrågasatt, och särskilt har herr Westman från Halmstad försökt vädja till deras goda hjärta, som eventuellt kunde vara hågade att biträda en motion, som väckts i denna kammare och vars avsikt är att förbättra lönerna för en stor grupp tjänstemän. Jag bör då erinra den högt värderade talaren om, att det är något oriktigt att göra jämförelse mellan dessa båda grupper av statstjänstemän. Luoa den grupp, som beröres i den ifrågavarande motionen, befinna sig samtliga i den ställningen, att deras inkomster uppgå till högst 1,500 kronor. Herr civilministern anförde, att 1,200 kronor var strängt taget icke en pension, som var tillräcklig för

Ang. tillfällig
löneförbättring
åt kronofogdar,
häradskrivare
och länsmän.

(Forts.)

att täcka länsmännens behov, sedan de slutat sin tjänstgöring i ordinarie tjänst. Men inom den största gruppen, som motionen avser, ligga inkomsterna under 1,200 kronor. Följaktligen kan man icke här göra någon jämförelse. Det har flera gånger betonats, att den tjänstemannagrupp, som det nu gäller, har tillfälle att skaffa sig avsevärda inkomster; och det veta vi litet var, att det finns många människor, som tycka, det är mycket bra att vara god vän med länsmannen för att, även om man icke har någon brinnande kärlek till honom, så dock vända sig till honom i sådana angelägenheter, där hans juridiska talanger kunna tagas i anspråk. Ur den synpunkten tror jag således icke, att dessa människor äro så illa lottade. Man kan här icke på allvar tala om en grupp statstjänare, som befinna sig i brydsamma omständigheter. Från den synpunkten förefaller det mig, att vi mycket väl kunna vänta med att reglera detta förhållande, tills Kungl. Maj:t och Kungl. Maj:ts sakkunniga bli färdiga med utredningen av omorganisationen av fögderiförvaltningen.

Vi ha vid denna riksdag bifallit ett förslag, som gick ut på att göra det möjligt för Kungl. Maj:ts befallningshavande att skaffa sig mera extra arbetskraft i stället för de ordinarie länsmännen. Jag känner ett fall, som, om det också icke kan antagas såsom regel utan väl får betraktas som ett undantag, dock visar, att det icke är så orimligt illa ställt för länsmännen. I det länsmansdistrikt, som gränsar intill den stad, där jag är hemma, har den ordinarie länsmannen, som på grund av ren oordentlighet icke kan upprätthålla sin tjänst, likväl tillåtits vara tjänstledig sedan 1907, och på kronans bekostnad har den upprätthållits av en extra tjänsteman. Är det så på flera ställen, så förvånar det mig icke, att den förra Kungl. Maj:t ansåg sig behöva ökning i det anslag, som skulle användas till ersättning åt tjänstemän, som upprätthölle tjänster för ordinarie.

Jag kan icke få det för mig, att denna fråga är av den ömmande natur, som man söker göra den till, och vid sådant förhållande kan jag naturligtvis icke vara med om att biträda ett förslag, som, säga vad man vill, tager ett så väsentligt avsteg från den hittills tillämpade principen, ett förslag, där man icke allenast giver en tillfällig löneförbättring åt en grupp statstjänare utan till och med sätter i fråga, att denna tillfälliga löneförbättring skall sträcka sig ända till tionde huvudtiteln eller rättare sagt till pensioneringen. Det lärer nog få ordnas på det sättet, att dessa tjänstemän få sin pension avpassad efter den ordinarie lönen och icke efter tillfälliga regleringar.

Jag vågar påstå, att det är icke ensamt riksdagens skuld, att detta ärende så länge har vilat, utan det är högst väsentligt andra intressen, som här spelat in. Håll dessa intressen borta, Kungl. Maj:t, och riksdagen skall nog vara med om att antaga regleringen. Låt icke frågan vila alltför länge på grund av spekulationer att få behålla så och så många kronofogdar, utan ordna spörsmålet. Det har nu förelegat till prövning ända sedan

1908 och 1909, och det borde nu vara moget att realiseras utan någon begäran om särskild lönereglering på provisorisk väg.

Jag kan från min utgångspunkt icke under några omständigheter vara med på att bifalla Kungl. Maj:ts förslag utan ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Ang. tillfällig
löneförbättring
åt kronofogdar,
häradskrivare
och länsmän.

(Forts.)

Överläggningen var härmed slutad. Efter av herr talmannen först given proposition beträffande *mom. a)*, blev utskottets i detta moment gjorda hemställan av kammaren bifallen.

Herr talmannen framställde härefter beträffande *mom. b)* propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på avslag därå samt bifall i stället till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 2) *mom. b)* av utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Voteringen utvisade 103 ja mot 35 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan jämväl i *mom. b)*.

Punkterna 3—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7, angående omorganisation och lönereglering av medicinalstyrelsen.

Ang. ny stat
för medicinalstyrelsen.

Kungl. Maj:t hade under punkt 5 av denna huvudtitel föreslagit riksdagen att

dels godkänna i statsrådsprotokollet intaget förslag till ordinarie stat och övergångsstat för medicinalstyrelsen, att tillämpas irån och med år 1915, ävensom i samma protokoll angivna allmänna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i avlöningsstaten upptagna avlöningsförmåner;

dels och fatta vissa andra därmed sammanhängande beslut.

Förslaget till ordinarie stat och övergångsstat var av följande lydelse:

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 26. 3

Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.

(Forts.)

A. Ordinarie stat.

	Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	Orts- tillägg.	Summa	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
1 generaldirektör, ar- vode	—	—	—	15,000	
Generaldirektörens ställföreträdare, ar- vode	—	—	—	1,000	
1 medicinalråd och byråchef	5,000	2,500	600	8,100	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
4 medicinalråd och byråchefer	20,000	10,000	2,400	32,400	
1 kameralbyråchef	5,000	2,500	600	8,100	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 ombudsman	3,600	1,800	400	5,800	
1 byråveterinär	3,600	1,800	400	5,800	
1 sekreterare	3,600	1,800	400	5,800	
2 sekreterare	7,200	3,600	800	11,600	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 kamrerare	3,600	1,800	400	5,800	
1 kontrollant av ho- spitalens ekonomiska förvaltning	3,600	1,800	400	5,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. efter 10 år med yt- terligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.
1 tjänsteman i första lönegraden (notarie)	2,200	1,500	300	4,000	
3 tjänstemän i första lönegraden (notarie, bokhållare, tillika kassör, bokhållare, tillika notarie)	6,600	4,500	900	12,000	
1 kvinnligt biträde i tredje lönegraden (registrator)	1,100	750	150	2,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kr. och efter 10 år med ytterligare 200 kr.
1 kvinnligt biträde i andra lönegraden	900	550	150	1,600	
1 d:o	900	550	150	1,600	
1 kvinnligt biträde i första lönegraden	700	350	150	1,200	
3 kvinnliga biträden i första lönegraden	2,100	1,050	450	3,600	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr.
1 förste vaktmästare	900	450	150	1,500	

	Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	Orts- tillägg.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
i vaktmästare	700	350	150	1,200	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr. och efter 10 år med ytterligare 100 kr.
1 d:o	700	350	150	1,200	
Till vetenskapliga rådet, veterinärrådet, vikariatsersättningar och extra tjänstemän m. m.	—	—	—	49,900	
Summa	—	—	—	185 000	

Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

Anm. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.

B. Övergångsstat.

	Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
1 kamrerare	3 000	1,500	4,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 registrator och aktuarie	1 800	1,400	3,200	
Till personligt avlöningstillägg åt skrivbiträdet Anna Marin, därest hon antages till ordinarie skrivbiträde å den nya staten	—	—	400	
Summa	—	—	8,100	

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehått dels två likalydande motioner väckta, den ena inom första kammaren, nr 17, av herrar *Almer* och *D. A. Petrén* och den andra inom andra kammaren, nr 74, av herr *R. A. Waurinsky* m. fl. däri föreslagits, att riksdagen ville besluta sådan ändring uti Kungl. Maj:ts förslag till löne reglering för medicinalstyrelsen, att avlöningen för medicinalråden bestämdes till 9,400 kronor med ett ålderstillägg efter 5 år å 600 kronor och att följaktligen den ordinarie utgiftsstaten för verket höjdes till 191,500 kronor,

dels ock en av herr *D. A. Petrén* inom första kammaren väckt

Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

motion, nr 56, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta att samtliga personer, som vid genomförandet av medicinalstyrelsens omorganisation bleve utnämnda till tjänster å hospitalsbyrå, skulle vara skyldiga att, i händelse framdeles en särskild styrelse för abnormväsendet bleve inrättad, dit överflytta.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte

a) med avslag å herrar Almers och D. A. Petréns motion nr 17 och herr R. A. Wawrinskys m. fl. motion nr 74 godkänna Kungl. Maj:ts förslag till ordinarie stat och övergångsstat, att tillämpas från och med 1915;

b) godkänna vissa närmare angivna allmänna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de å den ordinarie staten upptagna avlöningsförmånerna;

c) förklara att herr D. A. Petréns ovanberörda motion nr 56 icke till någon riksdagens åtgärd föranledde;

d) förklara,

att en var, som med eller efter ingången av år 1915 tillträdde befattning såsom generaldirektör och chef för medicinalstyrelsen eller ordinarie befattning därstädes, skulle vara pliktig att underkasta sig ovanberörda villkor och bestämmelser,

att, sedan av Kungl. Maj:tt bestämts, vilkendera av de bägge nuvarande kamrerarna å hittills gällande stat skulle vid 1915 års ingång övertaga den å den nya ordinarie staten upptagna kamrerarbefattningen, den andre kamreraren ävensom den nuvarande registratorn och aktuarien skulle såsom övertaliga uppföras å övergångsstaten,

att de ordinarie innehavare av befattningar å den gamla staten — utom nämnda övertaliga tjänstemän — vilka icke före den 1 december 1914 anmälde, att de vore villiga att övergå till den nya staten samt underkastade sig de för avlöningens åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranleddes av bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

e) stadga, att kamrerare samt registrator och aktuarie, som uppförts å övergångsstaten, skulle vara skyldig inom styrelsen bestrida, den förre en bokhållarebefattning och den senare den befattning, som vore avsedd att innehavas av ett kvinnligt biträde i tredje lönegraden, samt att, så länge befattningar å den nya staten på detta sätt uppehölls, de i den nya ordinarie staten för dem uppförda avlöningsbelopp skulle besparas;

f) lämna vissa medgivanden angående några särskilt angivna befattningshavare;

g) höja det å riksstaten uppförda ordinarie anslaget till medicinalstyrelsen från 95,550 kronor med 97,550 kronor eller till 193,100 kronor, därav 8,100 kronor å övergångsstat.

Vid punkten voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *Odqvist, Lindberg, E. A. Nilson* i Örebro, *Wiklund, Jansson* i Falun och *Erlansson*, vilka yrkat, att generaldirektörens avlöning måtte bestämmas till 11,000 kronor, därav lön 7,000 kronor, tjänstgöringspenningar 3,000 kronor och ortstillägg 1,000 kronor, samt att den i staten uppförda ställföreträdaren åt generaldirektören måtte ur staten uteslutas, men i övrigt biträtt vad utskottet hemställt;

av herr *Persson* i Stallerhult, som instämt i utskottets förslag med den ändring allenast att anslaget till generaldirektörens ställföreträdare uteslutits ur staten; samt

av herrar *Almer* och *E. F. Hellberg*, vilka ansett, att medicinalrådets avlöning bort bestämmas i enlighet med vad som föreslagits i ovanberörda av herrar *Almer* och *D. A. Petrén* samt herr *R. A. Wawrinsky* m. fl. väckta motioner.

Punkten föredrogs, varefter

Herr *E. A. Nilson* i Örebro yttrade: Herr talman! Såsom närmare framgår av den vid betänkandet fogade reservationen, har herr *Odqvist* jämte ett antal ledamöter från denna kammar icke funnit skäl vara för handen att biträda Kungl. Maj:ts förslag beträffande generaldirektörens och chefen för medicinalstyrelsen avlöning. Kungl. Maj:t har föreslagit, att generaldirektören och chefen för medicinalstyrelsen skulle erhålla ett arvode av 15,000 kronor i analogi med vad fallet är exempelvis vid telegrafstyrelsen. Dessliques har Kungl. Maj:t hemställt, att i staten måtte uppföras ett särskilt arvode å 1,000 kronor för generaldirektörens ställföreträdare.

Till en början vill jag nu beträffande generaldirektörens lön erinra, hurusom Kungl. Maj:t — jag vill minnas, att det var år 1912 — föreslog, att generaldirektören och chefen för tullverket skulle uppföras med en avlöning av 15,000 kronor i likhet med vad fallet är med chefen för telegrafverket, som jag nyss sagt. Men detta ville riksdagen icke vara med om utan motsatte sig ett sådant lönebelopp för generaltulldirektören och uppförde lönen för honom med normallönebelopp, d. v. s. 11,000 kronor. Erfarenheten synes mig hava givit vid handen, att det är vida svårare att kunna erhålla en generaltulldirektör med normallönebelopp, än vad det är att erhålla en generaldirektör för medicinalstyrelsen med normallönebelopp.

De konsekvenser i lönehänseende, som en avlöning av 15,000 kronor åt generaldirektören i medicinalstyrelsen skulle föra med sig, kan riksdagen enligt min mening icke i detta nu överblicka. Man har nämligen hittills gjort skillnad mellan de så kallade affärsverken och övriga centrala ämbetsverk, och ingen lär väl nu kunna vilja påstå, att medicinalstyrelsen är ett affärsdrivande ämbetsverk. Men att då för ett av de vanliga centrala ämbetsverkens generaldirektör införa en lönetyp av

Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

15,000 kronor, synes mig otvivelaktigt komma att framkalla krav på samma löneförmån från cheferna för de övriga centrala ämbetsverken. Ingen lär väl med skäl kunna göra gällande, att den förvaltningsbörda, som åvilar exempelvis generaldirektören och chefen för statskontoret är mindre än den, som åvilar generaldirektören och chefen för medicinalstyrelsen, men den förre har endast 11,000 kronors avlöning.

Man kunde ju då göra den erinran, att generaldirektören och chefen för medicinalstyrelsen måste äga vetenskaplig kompetens. Jag har för min del mycket stor respekt för vetenskaplig kompetens i allmänhet, men generaldirektören och chefen för medicinalstyrelsen får icke tid att ägna sig åt vetenskaplig forskning. Det är icke hans uppgift att göra det. På grund av detta förhållande har man också sökt att på annat sätt tillgodose kravet på medicinsk forskning, så att medicinsk vetenskaplig kompetens skall stå till medicinalstyrelsens förfogande, och detta icke minst genom inrättande av det så kallade vetenskapliga rådet. Det synes således att man icke med den vetenskapliga kompetensens utgångspunkt kan komma därhän, att det kräves en avlöning på 15,000 kronor åt chefen för medicinalstyrelsen.

Jag skall icke nu utveckla mina skäl vidare utan ber att med vad jag anfört få yrka bifall till den vid betänkandet avgivna reservationen, dock med den förändring, att å sidan 37 rad 3 i betänkandet mellan orden »att» och »tjänsteinnehavare» inskjutes ett nytt ord, nämligen »beträffande», så att meningen måtte få följande lydelse: »att beträffande tjänsteinnehavare skall i fråga om skyldighet att från tjänsten avgå» o. s. v., samt att å rad 11 ordet »besparas» må utbytas mot »tillkommit dem».

Med dessa rättelser ber jag, som sagt, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Odqvist m. fl. avgivna reservation, som finnes bifogad utskottets utlåtande.

Herr *Ström* instämde häruti.

Vidare anförde

Herr *Hellberg*: Herr talman! Då man överväger de avlöningsförmåner, som böra bestämmas för generaldirektören och chefen för medicinalstyrelsen, har det för mig varit uppenbart, att alldeles särskilda kompetensfordringar måste ställas på innehavaren av denna befattning, något som för övrigt den förste ärade talaren egentligen icke förnekade. Jag ber att i detta sammanhang få erinra om hur ställningen var, då den förra året avgångne generaldirektören i medicinalstyrelsen på sin tid tillsattes. Det var nämligen så, att han hade biinkomster, som man icke gärna ville låta honom behålla på denna plats, på grund varav han nekade att taga emot platsen. Man använde en lång tid till att söka få platsen besatt genom att hänvända sig

till andra personer. Kompetensvillkoren måste därunder modifieras, men det hjälpte icke. Man fick blott avböjande svar.

*Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.*

(Forts.)

Slutligen måste vederbörande låta sina betänkligheter fara och den ifrågavarande personen, som var synnerligen kompetent för platsen, åtog sig densamma på det villkoret, att han fick behålla dessa biinkomster. Man skulle nu kanske kunna ha rätt att sätta i fråga — det vet jag icke, men man skulle kunna tänka sig den möjligheten — att även den nuvarande generaldirektören, om lönen sattes till bara 11,000 kronor, möjligen skulle tänka på att skaffa sig biinkomster. Det vet jag som sagt icke, men möjligheten finns ju alltid. Är det då rätt att låta det gå därhän, att låta en person splittra sig på det sättet, vars hela kraft behöves för denna plats? Jag tror mig ej gå grannlagenheten för nära, om jag säger, att då den nuvarande generaldirektören erbjöds platsen, så tvekade han att taga emot densamma, och att en del andra tillfrågades. Men det kan man ju ta för givet, att personer med 15, 20, 30,000 kronors inkomst icke äro villiga att taga en plats med en lön på eventuellt 15,000 med den kolossala arbetsbörda, som denna befattning medför. Jag anser därför, att man i stället för att så att säga straffa den person, som åtagit sig denna arbetsbörda, hellre borde belöna honom genom bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Den föregående ärade talaren nämnde något om de affärsdrivande verken, de s. k. kommunikationsverken, och uttalade den förmodan, att medicinalstyrelsen ju icke var ett sådant affärsdrivande verk. Nej, det är ju heller ingen, som har sagt det. De affärsdrivande verkens chefer ha ju särskilda löner, som avvika från normaltypen. Han sade vidare, och även andra ha sagt det, att dessa löner icke äro tillämpliga här. Jo, det anser jag för min del att de äro. Jag hade haft den uppfattningen, att medicinalstyrelsen var det mest svårskötta av våra ämbetsverk här i landet, men jag erinrar mig väl, att jag från regeringshåll fått den upplysningen, att det fanns ett verk, som var svårare att sköta. Vilket skulle då det vara? Jo, järnvägarna. Alltså har jag bibragts den uppfattningen, att medicinalstyrelsen är nummer två i fråga om svårskötthet av våra ämbetsverk, och att därefter komma posten och tullverket med sina löner, som avvika från normalstaten.

Förövrigt är det ju icke ovanligt, att arbete betalas olika här i landet efter olika kompetens. Riksdagen kan ju ändå icke betala kompetensen på samma sätt som industrien kan göra — tyvärr, skulle jag kunna säga. Vad beträffar generaldirektörens kompetens, så ställes på den mycket stora fordringar. Han skall som bekant vara vetenskapligt bildad, han skall ha praktisk läkareverksamhet bakom sig, han skall ha förmåga av initiativ och icke nog med det, han skall även ha administrationsförmåga. Jag anser, att allt detta är egenskaper, som man icke kan betala för högt, och egenskaper, som man icke träffar var som helst. De kretsar, inom vilka en sådan person kan sökas,

Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.

(Forts.)

äro därför små. Därtill kommer, att medicinalstyrelsen har en betydande ekonomisk förvaltning, som ställer stora anspråk på praktisk duglighet. Jag tror icke, att jag går grannlagenheten för nära, om jag säger, att jag har mig bekant, att den nuvarande generaldirektören tillsammans med vederbörande medicinalråd till följd av sin administrationsförmåga har på utrustningen av en av riksdagen beslutad byggnad för icke länge sedan inbesparat åt staten ungefär 40,000 kronor. Medicinalstyrelsen har som sagt en betydlig medelsförvaltning. Hospitalets underhåll går till ungefär 6 miljoner kronor om året och ny- och ombyggnadskostnaderna för hospitalen till nära en miljon kronor om året. Denna sin betydande medelsförvaltning har medicinalstyrelsen antingen direkt eller såsom kontrollerande myndighet. Att det är en orimligt stor arbetsbörda, som påvilar just medicinalstyrelsens chef, är erkänt och kan icke förnekas. Därtill kommer, att det hädanefter blir ett ännu större antal ärenden, som han skall avgöra, till följd av byråsystemets införande. Härigenom blir ju också hans ansvar större än vad förhållandet är nu under det kolegiala samarbetet. Jag anser, att man måste taga hänsyn till kapaciteten här liksom i fråga om järnvägarna, ehuru jag å andra sidan medger, att det i varje fall icke blir någon särskild lockelse för kapaciteten.

Med dessa ord ber jag få yrka bifall, herr talman, till statskottets förslag.

Herr Holm: Herr talman! I fråga om förslaget till omorganisation av medicinalstyrelsen, sådant det här föreligger i Kungl. Maj:ts proposition, ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet på en svaghet, som enligt mitt förmenande ligger däri, att sakkunskapen å lasarettsväsendets högt uppdrivna område icke blivit behörigen tillgodosedd. Inom den s. k. allmänna byrån, byrån nr 4, skall behandlas ärenden, som röra lasarettsväsendet, men då det medicinalråd, som förestår denna byrå, dessutom även är föredragande i ärenden, som röra en hel mängd andra saker, såsom apoteksväsendet, tuberkulos-sjukvårdsanstalter, vanförestalter, tandläkare, sjukgymnaster, barnmorskor, fältskärer, brunnar och bad o. s. v., så förstår man ju, att han icke kan vara fackman på alla dessa områden. Och även om man till befattningen i fråga någon gång skulle lyckas förvärva en utbildad sjukhusläkare, så tror jag, att det icke skulle dröja länge, innan denne, som med sitt mångsidiga arbete — omöjligen skulle kunna följa med den snabba utvecklingen på detta område, icke längre skulle kunna hålla sig å nivå med framstegen. Jag tillåter mig härvid erinra såsom exempel om den nu vid samtliga moderna lasarett obligatoriska röntgenavdelningen och röntgenbehandlingen, som ju bara den är en liten vetenskap i och för sig. Och likväl är det nu detta medicinalråd, som förutom alla sina övriga åligganden även skall verkställa förekom-

mande lasarettinspektioner vid våra till snart ett hundratal uppgående lasarett, d. v. s. han skall inspektera institutioner, vilkas föreståndare väl såsom regel äro den inspekterande betydligt överlägsna i kompetens i vad som just rör föremålet för själva inspektionen. Och han skall därjämte granska ritningar till nya lasarettbyggnader, vilka som bekant skola av medicinalstyrelsen godkännas, innan byggnaderna få uppföras. Det är just med anledning av denna befogenhet, som jag anser, att staten har en viss skyldighet att tillse, att kompetent person därvid även finnes att tillgå, en person, som icke blott kan inlägga sitt veto mot ohygieniska och rent olämpliga byggnadsätt, utan även kan lämna värdefulla råd och anvisningar i samband med granskningen.

*Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.
(Forts.)*

Denna medicinalstyrelsens granskningsplikt är det också, som gjort, att jag kommit att reflektera över förhållandet. Vi hava nämligen i min hemtrakt ett länslasarett under uppförande. Det är snart färdigt nu, och en lasarettsläkare är nyligen av Kungl. Maj:t utnämnd. När han emellertid kom upp och skulle taga sitt lasarett i närmare betraktande, så ansåg han sig såsom absolut nödvändig böra påyrka en icke oväsentlig förändring vad beträffar operationsavdelningen. Ja, vi kunna ju slippa undan med en extra utgift på i lyckligaste fall några tusen kronor, och jag anför detta icke såsom något klander mot den myndighet, som verkställt granskningen och som med nuvarande bestämmelser icke kan vara vuxen en sådan uppgift, men jag anser det rimligt och i sin ordning, att om en granskning av en myndighet skall verkställas och över huvud taget ha något berättigande, så bör denna granskning också verkställas av en fullt kompetent fackman, ty annars kunna ju lätt dyrbara misstag göras, och det torde väl höra till sällsyntheterna, att arbetsdirektionen själv förfogar över någon dylik fackman.

Hur saken lämpligen skulle kunna ordnas, tilltror jag mig icke att göra något förslag om, liksom jag nog inser, att här knappast går att nu få någon ändring till stånd. Att förordna någon medlem av det vetenskapliga rådet att verkställa dessa granskningar och dessa inspektioner kanske vore en utväg. Kanske ändå lämpligare vore att därtill förordna någon framstående läkare vid ett större sjukhus. Men givetvis borde det icke bli tal om någon mera stadigvarande befattning, ty i och med detsamma skulle den inspekterande mycket snart förlora kontakten med sin vetenskap, som otvivelaktigt fordrar ett oavbrutet utövande, för att han skall kunna hålla sig å nivå med utvecklingen.

Jag har, herr talman, icke något yrkande, men jag har önskat fästa uppmärksamheten på saken, då jag anser, att det icke är bra som det är och att därvidlag endast det bästa är gott nog. Möjligen kan ju i den instruktion, som jag förmodar, att Kungl. Maj:t kommer att utfärda för medicinalstyrelsen, någon ändring i detta avseende till det bättre redan nu göras.

Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

Herr Vahlquist: Den förste talaren har klart och tydligt framhållit skälen, varför Kungl. Maj:ts förslag till avlöning åt generaldirektören i medicinalstyrelsen bör vinna riksdagens bifall. Jag giver honom fullkomligt rätt och instämmer i vad han yttrat.

Jag vill dock med några ord erinra kammaren om, att jag tror, att det vore en mycket malplacerad sparsamhet att nedsätta löneförmanerna för den nu omdebatterade generaldirektören. Herrarna må väl litet var erinra sig, huru förhållandena äro beträffande våra framstående och begåvade läkare här i landet. Är det läkare, som äga kapacitet och förmåga, så förskaffa de sig ganska goda inkomster genom sin praktik. Och det är ju alldeles klart, att vi litet var gärna se och önska, att vi på denna plats få en generaldirektör, som besitter sådana egenskaper, att om han ägnade sig åt enskild praktik, han då också skulle äga förmåga att förskaffa sig sådana inkomster, som försatte honom i tillfälle att leva ett lugnt liv, d. v. s. så lugnt som det krävande arbete, en läkare alltid har, tillåter. Därför tror jag det vore lyckligt, om kammaren bifölle Kungl. Maj:ts förslag, vilket enligt mitt förmenande ingalunda är för högt tilltaget.

Här har framhållits många gånger, att vi vilja hava en auktoritativ medicinalstyrelse, som vi kunna ha förtroende för. Men det kunna vi icke få på annat sätt än genom att verkligen avlöna både generaldirektören och medicinalråden så, att vi ha rätt att fordra att få sakkunnigt och dugligt folk på dessa platser.

Herr talman, med dessa ord ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Schotte: Herr talman, mina herrar! Med avseende på generaldirektörens lön ha så många skäl blivit anförda för det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet, att jag icke skall trötta kammaren med att upprepa dem. Jag tror, att dessa skäl i själva verket äro bärande och att kammaren gjorde klokt i att besluta det högre beloppet, som Kungl. Maj:t här föreslagit. Man kommer aldrig ifrån att icke medicinalstyrelsen lider under trycket av konkurrensen med den enskilda läkarepraktiken, som under de senare åren avsevärt ökat läkarnas inkomster. Det har därför mött svårigheter, och troligen bli dessa alltmer ökade att få de främsta platserna i medicinalstyrelsen väl besatta.

Men jag skulle vilja säga några ord särskilt med avseende på yrkandet att taga bort anslaget till en ställföreträdare för generaldirektören. Jag tror, att det lilla anslag, som det här är fråga om, nämligen 1,000 kronor, är mycket väl använda pengar. Genom att en särskild ställföreträdare utses får man på ett helt annat sätt tillfälle att välja mellan de olika medicinalråden och uttaga den lämpligaste härtill. Då ställföreträdaren har att tillika med sin tjänstgöring som medicinalråd, sammanhålla och taga del av de allmänna åligganden och den allmänna verksamhet, som generaldirektören utövar, måste någon ersättning härför vara befogad. Man har här åberopat anordningen i statskontoret, där vid generaldirektörens frånva-

ro den äldste statskommissarien utan vidare inträder som chef. Jag tror, att detta kan vara möjligt i ett sådant verk, som icke har den praktiska verksamhet, som medicinalstyrelsen har. Det är nämligen välbekant, att generaldirektören i medicinalstyrelsen mycket ofta måste vara borta på resor, och jag tror, att det skulle vara litet lyckligt, om förhållandena inom verket bleve sådana, att han icke skulle våga resa tillräckligt mycket och verkställa dessa inspektioner, som äro av stor betydelse för medicinalstyrelsens verksamhet och för generaldirektörens möjlighet att få en uppfattning av förhållandena på olika områden av hälsovården och olika orter. Under den förra generaldirektörens ämbets tid var det ofta så, att han icke kunde taga ut sin semester på grund av de tunga formerna för att handlägga ärendena inom medicinalstyrelsen under hans bortovaro, detta kanske mest på grund av den omständliga ärendesberedning, som nu förekommer och som skulle avhjälpas genom införande av byråsystemet. Jag tror, att man på ett helt annat sätt har möjlighet att få en person att sätta i stället för generaldirektören, när han nödvändigtvis måste vara borta, om man på detta sätt giver ett litet anslag åt den lämpligaste bland medicinalråden i stället för att lita på, att man i det fallet skall ha tillgång till den äldste bland medicinalråden.

*Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.
(Forts.)*

Det är ju också så, att medicinalstyrelsen är ett verk, där det ofta påkallas ett hastigt avgörande. Vid fall av smittosamma sjukdomar och dylikt måste medicinalstyrelsen vara beredd att mycket snabbt fatta beslut, och det kunde då vara önskvärt, att en person bland medicinalråden hade tillfälle att, genom att dagligen ägna någon uppmärksamhet även åt de allmänna ärenden, som ej tillhörde hans byrå, vinna den erfarenhet, som är önskvärd, och upprätthålla den praxis, som förut i liknande fall blivit av medicinalstyrelsen inaurerad. Men då är också någon särskild ersättning härför befogad.

Jag tror således, det är riktigt, att riksdagen i detta fall icke ser så mycket på de tusen kronorna utan lämnar det ifrågasatta, av statsutskottet tillstyrkta anslaget till en ställföreträdare för generaldirektören i medicinalstyrelsen.

Jag skall i detta sammanhang tillåta mig en liten anmärkning till rörande föreliggande organisationsförslag. Den avser det förhållande, att, enligt min mening, varken medicinalstyrelsen eller de sakkunniga eller Kungl. Maj:t ägnat tillräcklig uppmärksamhet åt apoteksärendenas beredning och föredragning. Förhållandena på det området äro nu ingalunda tillfredsställande. Den befattning, som apotekarsocietetens direktion utövar, är grundlagd på gamla bestämmelser, huvudsakligen den, att direktionen skall avgiva yttranden över de ärenden, som av medicinalstyrelsen hänskjutas till densamma. Men det har blivit ett ganska vidsträckt inflytande, som denna direktion utövar, särskilt med avseende på apotekens tillsättande. Jag tror, att man alltför legert tagit på frågan om apoteksärendenas behandling i medicinalstyrelsen. Denna fråga är som bekant särskilt väckt genom departementalkommitterades förslag om tillsättande av en särskild föredragande för apoteksärenden. Det torde böra uppmärks-

Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.

(Forts.)

sammas, att i och med att man nu ordnat apoteksvaruförsäljningen genom den nya apoteksvarustadgan, så kommer en stor mängd administrativa åtgärder att vila på medicinalstyrelsen, som i det fallet säkerligen skulle hava nytta och stöd av en särskild apoteksföredragande, som vore särskilt utbildad för ändamålet — ledamot för apoteksärenden i det vetenskapliga rådet kan ej härför påräknas i tillräcklig omfattning och han är dessutom ej avsedd för de rena administrativa ärendena i styrelsen. Alltjämt stiger också antalet apoteksvisitationer, och man kan nog icke à priori säga, att förste provinsialläkaren överallt är den bäste och mest kompetente att handhava dessa apoteksvisitationer. Apoteksprivilegiets meddelande och det arrendesystem, som inrotat sig på detta område, är också förhållanden, som ständigt påkalla synnerlig uppmärksamhet. Därvidlag skulle ett gott stöd vinnas inom medicinalstyrelsen, om den hade en inom yrket full förtrogen att lita till och på vars ansvariga föredragning styrelsen hade att fatta beslut. Nu är möjligen departementalkommitterades förslag till ordnande av föredragningen av apoteksärenden kanske icke det lämpligaste. Jag skulle för min del tro, att det varit bättre, om man sökt träffa någon anordning med bildande av en särskild byrå, och framför allt är det kanske ej lyckligt, om man går den väg de föreslagit, nämligen att som föredragande i apoteksärenden skulle anställa en innehavare av apoteksprivilegium. Man säger, att det alltid möter svårigheter att få någon lämplig person att bli föredragande för dessa apoteksärenden; man skulle komma i något slags beroende av antingen privilegieinnehavare eller de obehörade farmaceuterna. Jag tror dock, att man i det fallet är alltför pessimistisk. Jag tror, att det skulle vara möjligt att finna fullt oberoende och erfarna personer, som kunna vara lämpliga för en dylik befattning.

Jag har naturligtvis icke något yrkande i denna fråga, och icke heller har jag ansett den frågan vara av den betydelse, att den bort genom motion väckas och därigenom komma in i prövningen av det organisationsförslag, som nu är före; och detta närmast därför, att den organisation, det här gäller, ju kommer att revideras under åren närmast före 1920, då hela apoteksfrågan ju rullar upp sig. Och jag tror, att arbetet inom medicinalstyrelsen då har växt så mycket, att man säkerligen icke behöver befara, att, om man då skulle önska en särskild byrå eller en särskild föredragande för apoteksärenden, man skulle behöva sätta något av de nuvarande medicinalråden eller tjänstemännen på indragningsstat. Men jag har velat påpeka detta, därför att det är en sak, som enligt min uppfattning otvivelaktigt vid lämpligt tillfälle måste ordnas och bör ordnas ju förr dess hellre.

Jag tror visserligen, att de försök, som medicinalstyrelsen nu gjort särskilt rörande apotekens tillsättning, i viss mån gått i rätt riktning. Men jag tror icke, att det är tillräckligt; hela förhållandet mellan medicinalstyrelsen och apoteksväsendet är icke lagt på det lämpligaste och slutgiltigaste sättet; det är även efter den nya organisationens genomförande bristfälligt och det bör vid första lämpliga tillfälle bliva föremål för ytterligare övervägande.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet von Sydow: Herr talman! Den siste talaren berörde frågan om apoteksärendenas handläggning inom medicinalstyrelsen och påpekade därjämte, att, som frågan nu ligger, kan ingenting däråt åtgöras. Jag skall för min del ej heller upptaga frågan nu till närmare granskning men vill endast påpeka, att det för närvarande är bättre ställt i fråga om sakkunskapen vid handläggningen av apoteksärenden inom medicinalstyrelsen än tidigare varit fallet. Apotekarne ha nu fått en representant i det vetenskapliga rådet, med vilket medicinalstyrelsen har tillfälle att samråda.

*Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.
(Forts.)*

Beträffande de av en talare på Norrlandsbanken framförda betänkligheterna i fråga om lasaretsärendenas handläggning inom medicinalstyrelsen, kan jag för närvarande icke fullt överblicka konsekvenserna av hans resonemang därvidlag. I alla händelser är detta en instruktionsfråga, och jag kan nu inte säga annat än att de synpunkter han framfört skola tagas i betraktande, då det gäller att utarbeta instruktionen.

Vad angår det av reservanterna framförda yrkandet angående nedsättande av generaldirektörens löneförmåner från 15,000 kronor, såsom av statsutskottet förordats, till 11,000, ha ju skälen för det högre beloppet här ganska vidlyftigt utvecklats. Jag tillåter mig endast framhålla, att bland dem, som under senare år sysslats med denna fråga, har en ganska stor enighet rått beträffande lämpligheten av den högre löneförmånen. Så har majoriteten inom den första s. k. organisationskommittén föreslagit detta belopp — endast en ledamot hade reserverat sig —; vidare ha departementalsakkunnige varit enhälliga om att föreslå den högre lönen, de senast tillkallade sakkunnige ha likaledes med endast en reservation, föreslagit lönen till 15,000 kronor, och en avsevärd majoritet inom statsutskottet, sammansatt, som herrarne finna, av personer från de olika partierna, har varit ense om denna högre lön på 15,000 kronor. Det är ju också en mycket vittomfattande och för samhället såväl som för individen betydelsefull verksamhet, som åligger medicinalstyrelsen. Den ingriper, kan man säga, så gott som på alla livets områden. Medicinalstyrelsen har att handlägga inte blott de så att säga mera vetenskapliga frågorna utan även hygieniska, administrativa, veterinära och farmaceutiska frågor. Jag skall inte trötta herrarne med en uppräknig — utan vill blott särskilt betona vikten av de hygieniska frågorna. Den allmänna hälsovården har hittills varit tämligen tillbakaskjuten i vårt land, men har nu börjat träda i främsta rummet. Vikten av att göra allt och underlåta intet för att stärka folkhälsan har blivit allt mer och mer klar. Just på detta område kan medicinalstyrelsen och dess chef inta en ledande ställning och komma med uppslagsgivande initiativ och föra dem fruktbarande ut i livet.

Det är, som här påpekats, även en betydande ekonomisk

Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

förvaltning, som åligger medicinalstyrelsen. Årsutgifterna för hospitalen gå till över 6 miljoner kronor, och dessutom är det mycket stora byggnadsfrågor, som medicinalstyrelsen har att handlägga. En hel del rent praktiska uppgifter ligga således inom medicinalstyrelsens förvaltningsområde.

Det har också påpekats, hurusom man måste ställa alldeles särskilda anspråk på medicinalstyrelsens chef, både i fråga om arbetsförmåga, duglighet, initiativrikedom och chefsegenskaper, och jag tillåter mig påpeka, att han är närmaste chef för en mycket stor och högt bildad tjänstemannakår, även det har sin betydelse i detta sammanhang. Och såsom här också erinrats, måste man söka honom inom en ganska fåtalig krets. I regeln har den man, som kan tänkas komma i fråga till denna plats, hunnit till jämförelsevis hög ålder. Han sitter ock helt säkert med stora inkomster, då man måste söka honom bland de dugligaste läkarne, som ju verkligen ha stora inkomster. Det blir då sannolikt så, att det även med en lön på 15,000 kronor måste vara ett ekonomiskt offer att tillträda en sådan plats.

Nu har man anställt jämförelser i detta fall med förhållandena inom statskontoret. Den ärade talaren på Örebrobanken, som framställde denna jämförelse, torde nog med sin kännedom om den svenska statsförvaltningen vara benägen att medge, att denna jämförelse åtskilligt haltar. A min sida skall jag då villigt erkänna, att det verkligen finnes åtskilliga beröringspunkter, men skiljemärkena äro nog flera. Likheterne äro mera tekniskt organisatoriska, så att säga. Skiljemärket är förnämligast det, att statskontoret huvudsakligen har mera kamerala funktioner, bokföringsfunktioner och rent penningförvaltande funktioner; medicinalstyrelsen återigen har till mycket stor del rent praktiska uppgifter, såsom jag haft äran tidigare framhålla. Dessutom är statskontoret delat på tre byråer, var emot medicinalstyrelsen är delad på sex byråer, vilket också gör sitt till i fråga om jämförelsen. Medicinalstyrelsens arbetsbörda är, man kan säga, ofantlig. De utgående expeditionernas antal under sistlidna år stego till bortåt ett tiotusental.

Jag tror alltså kammaren gör mycket klokt i att, såsom från åtskilliga håll förordats, bifalla förslaget om den högre lönen.

Vad beträffar frågan om ställföreträdaren, är saken den, att medicinalstyrelsen för närvarande är ett, vad man kallar, kollegialt verk, d. v. s. generaldirektören och medicinalråden besluta samfällt i så gott som alla frågor. Detta för med sig, att föredragningen i regel sker på det sättet, att alla ärenden föredragas in pleno på vissa vackodagar. Då komma alla ledamöter i tillfälle att taga kännedom om samtliga byråers ärenden och äro sålunda beredda att när som helst träda in och övertaga ordförandeskapet.

I och med den nya organisationens ikraftträdande, med byrå-

systemets införande och med beslutanderättens överförande ensamt till generaldirektören, komma förhållandena att gestalta sig på ett helt annat sätt. För att man skall vinna vad man velat vinna därmed — erforderlig snabbhet och raskhet i ärendenas behandling och undvikande av onödigt dubbelarbete — torde föredragningen hädanefter komma att ske byråvis, inför generaldirektören, allt efter som ärendena bli färdiga. Man kan inte belasta övriga föredragande med att alltid vara närvarande vid dessa föredragningar. När detta system verkat någon tid, kommer helt säkert att inträda en helt ny situation. Var och en föredragande blir naturligtvis specialist på de ärenden han har på sin byrå, men däremot kommer han helt säkert att vara väsentligen främmande för övriga byråers ärenden, och givetvis kommer han att sakna överblick över verket i dess helhet. Det är omöjligt, att en sådan situation kan få fortfa- ra, särskilt i detta verk, där generaldirektören naturenligt måste ha en mycket stor inspektionsskyldighet. Som herrarna finna av propositionen, har medeltalet inspektionsdagar, åtminstone för några år sedan, gått upp till 90 om året. Om man härtill lägger semester för generaldirektören och tar i betraktande den utveckling av inspektionsverksamheten, som säkerligen blir nödvändig, tror jag icke det är för mycket, om man säger, att generaldirektören kommer att bli borta från tjänsterummet åtminstone fem månader om året. Det är då nödvändigt, att den man, som under så lång tid skall utöva hans funktioner, är inne i hela verkets gång och det kan nog icke vinnas på annat sätt än att han får en ställföreträdare, som är närvarande, om ej vid alla föredragningar, så åtminstone vid föredragningen av de betydelsefullaste ärendena.

Nu ha reservanterna framfört det önskemålet, att man skulle lägga detta åliggande på den äldste ledamoten och detta utan ersättning. Det synes mig i och för sig vara obilligt att begära, att just den äldste ledamoten skall utan ersättning åtaga sig en så betydligt ökad arbetsbörda. Men härtill kommer ännu en sak, och därtill ganska viktig. Det är ej alls säkert, att den äldste ledamoten just är den lämpligaste som ställföreträdare, såsom den där under en lång tid skall utöva chefskapet. Han kanske är en obeslutsam man, kanske osjälvständig eller utan den rätta praktiska läggningen, ty på vissa byråer handlägger man mera vetenskapliga ärenden, på andra mera praktiska. Om nu situationen är den, att denne man, den äldste ledamoten, ej har de nödiga kvalifikationerna att inträda som ställföreträdare för generaldirektören, vore det olyckligt, om han på grund av organisationen skulle tvingas därtill. För mig förefaller det vara en konsekvens av den nya organisationen, att man skaffar en ställföreträdare med särskild avlöning, så att man får frihet att välja den bästa och lämpligaste. Om man sålunda vill ha ett fullt modernt verk av medicinalstyrelsen och draga ut konsekvenserna av den nya organisationen, tror jag, i likhet

Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.

(Forts.)

Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

med den siste ärade talaren, att kammaren gör väl i att ej se på denna ökade lilla utgift på 1,000 kronor, utan bifalla utskottets förslag.

Herr E. A. Nilsson i Örebro: Herr talman! Då telegrafverkets omorganisation genomfördes, ansåg man, att telegrafverket borde så att säga bli ett försöksverk, föremål för en omreglering, beträffande vilken erfarenheten sedan skulle ge vid handen, om den borde efterföljas av flera. Nu synes Kungl. Maj:t ha velat följa telegrafverkets omorganisation helt och fullt — hade jag så när sagt — ty det är inte allenast så, att Kungl. Maj:t föreslår samma avlöningsbelopp för generaldirektören, utan Kungl. Maj:t föreslår också ett analogt förhållande med avseende på generaldirektörens ställföreträdare och uppförande av ett särskilt arvode för denne. Det är alldeles påtagligt, att ett bifall till vad Kungl. Maj:t här föreslår, kommer att medföra en hel rad av dylika äskanden från flere andra ämbetsverk, och jag ber kammarens ärade ledamöter endast taga kännedom om det förslag till stat för pensionsstyrelsen, som Kungl. Maj:t framlagt, för att kammaren skall finna detta mitt påstående bekräftat. Där har nämligen Kungl. Maj:t dragit konsekvenserna av sina egna förslag. Kungl. Maj:t har föreslagit, att för pensionsstyrelsen skall uppföras dylikt arvode för en ställföreträdare och motiverat detta med att Kungl. Maj:t har föreslagit, att sådant arvode skulle uppföras just på medicinalstyrelsens stat. På detta sätt, och det hjälper ej hur mycket än saken från statsrådsbänken bestrides, finner man verkningarna av konsekvensens starka lag.

Jag bestrider icke, att generaldirektören ofta måste vara på tjänsteresor och att det är en angelägenhet av stor vikt, att han så är, men det har också talats om, att medicinalråden befinna sig på tjänsteresor, och därunder måste givetvis deras tjänster uppehållas av andra tjänstemän, och så sker också. Att då införa en annan princip beträffande uppehållet av generaldirektörsbefattningen i detta ämbetsverk, när generaldirektören är frånvarande, därför kan jag icke finna, att något tillräckligt vägande skäl anförts. Nu har visserligen herr civilministern sagt, att vi reserverar vilja, att den ordning skall följas, att den äldste ledamoten i så fall skall tjänstgöra i stället för generaldirektören. Men jag ber att få fråga: var står det skrivet? Vi ha icke sagt det i vår reservation. Även hädanefter som hittills lär det väl bli Kungl. Maj:t, som skriver instruktionen för ämbetsverket, och det ligger enligt min mening helt och hållet i Kungl. Maj:ts hand att därvidlag föreskriva, att den bäste, den som är mest lämplig och skickad för uppgiften, skall inträda i tjänst i stället för generaldirektören. En analog föreskrift finnes inom andra ämbetsverk, såsom nog icke torde vara herr statsrådet obekant.

Jag tar fasta på det medgivande, som herr civilministern gjorde beträffande vissa likheter, som ju finnas mellan statskontoret och medicinalstyrelsen. Det är ju alldeles uppenbart, att det även förefinnes olikheter. Därför kan man ju icke säga annat, än att ett ämbetsverk icke kan med avseende på alla kompetensfordringar i alla punk-

ter jämföras med ett annat. Men jag för min del är fullt på det klara med, att det ställes lika stora krav på statskontorets och kammarkollegii chefer i fråga om dessa förvaltningsområden som på medicinalstyrelsens beträffande hans förvaltningsområde. Det fordras exempelvis av kammarkollegii chef ett mycket sunt och gott omdöme beträffande en hel del viktiga och betydelsefulla rättsfrågor, rättsfrågor av stor räckvidd och innebörd såväl för staten som för den enskilde. Ja, jag skulle kunna gå över till en hel del andra ämbetsverk, där man har löner av normaltyp för generaldirektören, och dra upp mina jämförelser, men på grund av den långt framskridna tiden underlåter jag det och vill endast säga, att jag av vad här anförts icke blivit bibringad annan uppfattning, utan fortfarande anser, att reservanterna ha så starka skäl för sin ståndpunkt, att jag fortfarande vågar vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

*Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.
(Forts.)*

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Det är nog med den fråga, som vi nu föreha till behandling, på samma sätt, som jag i en debatt här för några dagar sedan tillät mig framhålla beträffande en annan fråga, nämligen så, att staten betalar vissa befattningshavare en högre lön, vissa andra åter en lägre lön, även om vederbörandes ställning inom det ena eller andra verket är lika, detta till stor del beroende på konkurrensen med den enskilda verksamheten eller beträffande det verk, som det här gäller, enligt mitt förmenande på vad en sådan person, som kan anses vara fullt kompetent att inneha befattningen som generaldirektör i detta verk, skulle kunna förtjäna såsom privatman. Nu har nog den ärade ledamot av statsutskottet, som har fört reservanternas talan, rätt i vad han uti sitt första anförande här yttrade om, att vad beträffar den vetenskapliga bildningen hos generaldirektören i medicinalstyrelsen torde man icke kunna sätta kravet allt för högt, därför att denne generaldirektör med hänsyn till de många uppdrag, som påvila honom i denna hans egenskap, icke kan få tillfälle att egentligen idka några ytterligare vetenskapliga studier. Jag tror dock för min del, att generaldirektören nog blir tvungen att i någon mån fortfarande idka vetenskapliga studier. Jag tror nämligen icke, att det går för sig att vara generaldirektör i medicinalstyrelsen utan att i någon mån följa med vetenskapen på dithörande område. Men om jag nu skall ge den ärade talaren i någon mån rätt i vad han här sagt, vill jag på samma gång säga, att om det nu förhåller sig så, att generaldirektörens tid är så begränsad, att han icke har tillfälle att i någon större utsträckning idka vetenskapliga studier, synes det mig vara så mycket mera av vikt, att den person, som erhåller denna befattning, redan dessförinnan har en sådan grund lagd, att han även på det vetenskapliga området kan intaga den ställning, som kräves av chefen för den högsta medicinska myndigheten här i landet. Och härmed kommer jag in på frågan om den konkurrens, som den enskilda verksamheten i detta fall i sig innebär. Den i ve-

Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

tenskapligt avseende högt bildade och skicklige läkaren har ju mycket lättare att i praktiska livet skaffa sig god inkomst än den, som icke har samma vetenskapliga förutsättningar. För att nu kunna förvärva en dylik vetenskapligt bildad man till chef för medicinalstyrelsen nödgas man taga hänsyn till konkurrensen, d. v. s. till hans enskilda verksamhet.

Men därtill kommer, att utöver detta viktiga krav på gedigen vetenskaplig bildning måste man av generaldirektören i medicinalstyrelsen, försävvitt hån på ett tillfredsställande sätt skall kunna fylla sitt värv, även kräva en mycket stor administrativ förmåga, en förmåga att verkligen praktiskt kunna leda alla de olika grenar, som det åligger medicinalstyrelsen att övervaka. Det är icke blott rent medicinska frågor, som där avgöras, utan även en hel del byggnadsfrågor och dylikt. Jag tror, att man redan nu kan peka på, att den nuvarande generaldirektören genom vissa vidtagna åtgärder har åstadkommit ganska stora besparingar.

Vad angår den jämförelse mellan olika verk, som den förste ärade talaren här gjorde, tror jag således, att man har större skäl att jämföra generaldirektören i medicinalstyrelsen med generaldirektörerna i de verk, som vi pläga kalla för kommunikationsverken, än med cheferna för exempelvis kammarkollegium och statskontoret. Jag tror icke, att man vid besättandet av de sistnämnda befattningarna kommer i samma konkurrens med den erskilda verksamheten, som man här kan komma till.

Slutligen skulle jag vilja uttala den förhoppningen, att det jämförelsevis ringa belopp, som det här gäller, icke måtte föranleda kammaren att här göra en kanske på papperet synbar besparing, vilken dock sedan enligt mitt förmenande skulle kunna medföra att det verk, varom nu är fråga, icke erhåller den förvaltning, som jag anser, att det så utomordentligt väl behöver.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Tengdahl: Herr talman! Jag ber endast att för min del få instämma med herr Ekman i vad han här yttrade.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr E. A. Nilson i Örebro under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 7:o) av utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej.

*Ang. ny stat
för medicinal-
styrelsen.
(Forts.)*

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr E. A. Nilson i Örebro under överläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 62 ja, men 72 nej; och hade kammaren alltså bifallit det av herr E. A. Nilson i Örebro under överläggningen framställda yrkandet.

Punkterna 8—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkterna 13 och 14.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 17—21.

Lades till handlingarna.

Punkterna 22—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12.

Herr *Herlitz* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 122, angående ordnande av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 226, bordlades på begäran.

§ 13.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse till Konungen

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående be-
myndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postav-
gifter; och

nr 17, i anledning av väckt motion om upphävande av tullen å
kalciumnitrat (norgesalpetet).

§ 14.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av Kungl.
Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa
delar av förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skol-
råd i Stockholm den 20 november 1863;

statsutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående till-
stånd för underläkaren vid Kristinehamns hospital, medicine kan-
didaten Axel Boo Erik Wahlström att söka och erhålla befattning
såsom biträdande läkare vid statens hospital och asylor med förord-
nande tills vidare; och

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dis-
ponerande av anslag till uppförande av vissa ny- och tillbyggnader
vid kustsanatoriet vid Apelviken för skrofulösa barn samt två i äm-
net väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkande, nr 8, i anledning av väckt mo-
tion om ändring i 12 § 1 mom. tredje stycket i gällande bevillnings-
förordning; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av verkställd utredning angående publikation
av konstitutionsutskottets protokoll; och

nr 7, i anledning av väckta motioner om pension till korrektur-
läsaren i riksdagens tryckeriexpedition H. A. Brander.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Branting</i>	under den 29 juni,	
» <i>Sterne</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 29 juni,	
» <i>Svensson</i> i Eskilstuna	» den 1 juli,	
» <i>Söderberg</i> i Hobbarn	» 8 dagar fr. o. m. den 29 »	
» <i>Jonsson</i> i Hå	» 3 » » » 30 »	
» <i>Rundgren</i>	» 3 » » » 28 »	
» <i>Jeansson</i> i Kalmar	» 2 » » » 29 »	

Lördagen den 27 juni.

herr *Eurén* under 2 dagar fr. o. m. den 28 juni och
» *Lindley* » 6 » » 29 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 5,1 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
